

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma

Nina Laine

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen perhepäi- vähoidossa

Opinnäytetyö 2011

Tiivistelmä

Nina Laine

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen perhepäivähoidossa, 61 sivua, 4 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö 2011

Ohjaajat: lehtori Outi Kokko-Muhonen, Saimaan ammattikorkeakoulu, perhepäivähoidon ohjaaja Anne Kouvo-Suutari, Lappeenrannan kaupungin Kasvatus- ja opetustoimi

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus siitä, kuinka kasvatuskumppanuus toteutuu Lappeenrannan kaupungin perhepäivähoidossa. Opinnäytetyössä tutkittiin perhepäivähoitajien ja perhepäivähoidossa olevien lasten vanhempien käsityksiä ja kokemuksia kasvatuskumppanuudesta. Lisäksi tutkittiin, mitkä asiat koetaan tärkeäksi kumppanuuden toteutumisessa, mitä mahdollisia yhteneväisyyksiä tai eroavaisuuksia on perhepäivähoitajien ja vanhempien käsityksissä ja kokemuksissa kasvatuskumppanuudesta sekä mitä mahdollisia kehittämistarpeita on Lappeenrannan kaupungin perhepäivähoidon kasvatuskumppanuuden toteuttamisessa.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin osallistuvan havainnoinnin menetelmällä järjestämällä viidelle perhepäivähoitajalle kolme keskusteluiltaa kasvatuskumppanuudesta sekä vanhemmille laaditun sähköisen kyselylomakkeen avulla. Kyseilyitä lähetettiin 15, joista kahteen vastattiin.

Opinnäytetyön teoria rakentui kasvatuskumppanuuden käsitteestä, perhepäivähoidon perusteista ja historiasta, päivähoidon ja perhepäivähoidon laatuavoitteista, Urie Bronfenbrennerin ekologisesta teoriasta sekä aiheesta aiemmin tehdyistä tutkimuksista.

Tutkimuksessa selvisi, että kasvatuskumppanuus Lappeenrannan kaupungin perhepäivähoidossa toteutuu hyvin. Sekä perhepäivähoitajat että vanhemmat kokivat kasvatuskumppanuuden toteuttamisen olevan lapsen parhaaksi. Tärkeänä asiana kasvatuskumppanuudessa pidettiin päivittäisiä keskusteluja perhepäivähoitajan ja vanhemman välillä. Myös luottamus ja avoimuus perhepäivähoitajan ja vanhempien välillä nähtiin tärkeäksi kasvatuskumppanuuden toteuttamisen kannalta. Tutkimuksen perusteella kehittämiskohteiksi Lappeenrannan kaupungin perhepäivähoidossa kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta nousivat vanhempien osallisuus sekä perhepäivähoitajien mahdollisuus yhteisiin keskusteluihin. Jatkotutkimusaiheena voisi tutkia perhepäivähoidon ohjaajien käsityksiä kasvatuskumppanuudesta. Ohjaajien työnkuvaan kuuluu perhepäivähoitajien pedagoginen ohjaus, joten olisi tärkeää tutkia myös heidän käsityksiään kasvatuskumppanuudesta.

Avainsanat: perhepäivähoito, kasvatuskumppanuus, perhepäivähoidon laatu, ekologinen teoria

Abstract

Nina Laine

Implementation of Pedagogical Partnership in Family Day Care, 61 pages, 4 appendices

Saimaa University of Applied Sciences, Lappeenranta

Health Care and Social Services, Degree Programme in Social Services

Bachelor's Thesis 2011

Instructors: Senior Lecturer Outi Kokko-Muhonen, Anne Kouvo-Suutari, Family Day Care Supervisor

The purpose of this thesis was to examine if and how pedagogical partnership was implemented in Family Based Day Care in Lappeenranta from the child minders' and parents' point of view. The research questions were: 1) Is pedagogical partnership implemented in family day care? 2) What matters are considered as important in pedagogical partnership? 3) What possible similarities or differences are there between child minders' and parents' points of view? 4) Are there any possible matters that need to be developed in pedagogical partnership in family day care?

This thesis is qualitative and the data for this thesis were collected by participant observation by organizing discussion lessons for five child minders from all around the City of Lappeenranta. Parents' viewpoints were collected with an Internet questionnaire. Two parents out of 15 responded to the questionnaire.

The theory basis of this thesis came from the concept of pedagogical partnership, including the basics of family home based day care and its history, aims of quality in day care and family day care, and also from the Ecological Theory Of Urie Bronfenbrenner as well prior studies about implementation of pedagogical partnership in family day care.

The results of this thesis show that the partnership is well implemented in the City of Lappeenranta. Both child minders and parents see the partnership as being important for the child's well-being. Daily discussions, trust and openness were considered as important matters in partnership. Based on the findings of this thesis the parents' participation in family day care and child minders' possibilities for discussions between each other are matters that need to be developed in family day care to further implement the partnership.

Further study is required to examine the view-points of family day care supervisors about partnership. Supervisors' job descriptions include pedagogical guidance for child minders so it would be important to study the view-points of them as well.

Keywords: Ecological Theory, Family Day Care, Pedagogical Partnership, Quality

Sisällys

1 Johdanto	5
2 Perhepäivähoito	7
2.1 Perhepäivähoidon historia	8
2.2 Perhepäivähoitoa ohjaava lainsäädäntö	10
2.3 Perhepäivähoidon muodot	11
3 Kasvatuskumppanuus.....	12
3.1 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet	15
3.2 Kasvatuskumppanuuden rakentuminen ja sen tavoitteet.....	16
3.3 Kasvatuskumppanuus ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö perhepäivähoidossa.....	20
3.4 Aiemmat tutkimukset kasvatuskumppanuudesta perhepäivähoidossa	23
4 Ekologinen teoria	24
4.1 Kasvatuskumppanuus ekologisen teorian viitekehyksessä	26
5 Laatu päivähoitossa ja perhepäivähoidossa	27
5.1 Laadunhallinnan taustaa.....	27
5.2 Laatutekijät ja –tavoitteet päivähoitossa ja perhepäivähoidossa	28
5.3 Kasvatuskumppanuus ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö laadun keskipisteenä.....	30
6 Tutkimuksen toteutus.....	31
6.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tutkimuskysymykset	31
6.2 Laadullinen tutkimusote	32
6.3 Tutkimuksen kohderyhmä, tiedonkeruun menetelmät ja toteutus	33
6.4 Aineiston analyysi	37
6.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	40
7 Tulokset	42
7.1 Kasvatuskumppanuus Lappeenrannan perhepäivähoidossa	42
7.1.1 Käsitukset ja kokemukset kasvatuskumppanuudesta perhepäivähoidossa	42
7.1.2 Kasvatuskumppanuuden menetelmät perhepäivähoidossa	43
7.1.3 Ammatillista vuorovaikutusta	47
7.1.4 Perhepäivähoidon erityispiirteet kasvatuskumppanuudessa	48
7.2 Perhepäivähoitaja vanhemman kasvatuskumppanina	48
7.2.1 Perhepäivähoitajan rooli kasvatuskumppanina	49
7.2.2 Perhepäivähoitajan ammattitaito	50
8 Pohdinta ja johtopäätökset.....	52
Lähteet.....	59

Liitteet

- Liite 1 Saatekirje perhepäivähoitajille
- Liite 2 Saatekirje vanhemmille
- Liite 3 Vanhempien kysely
- Liite 4 Esimerkki aineistolähtöisestä sisällön analyysistä

1 Johdanto

Vuonna 2002 valmistuneen Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista – asiakirja määritteli ensimmäisen kerran varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien välisen yhteistyön kasvatuskumppanuudeksi (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002). Linjausten pohjalta laadittiin Varhaiskasvatussuunnitelman (VASU) perusteet– asiakirja, joka määrittelee kasvatuskumppanuuden henkilöstön ja vanhempien tietoisiksi sitoutumiseksi toimimaan yhteistyössä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 31). Kasvatuskumppanuudessa kasvattajan ja vanhempien olennaiset tiedot ja kokemukset lapsesta yhdistyvät lapsen hyvinvointia kannattelevalla tavalla. Kasvatuskumppanuutta ohjaavat kuulemisen, kunnioittamisen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteet. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5.)

Kasvatuskumppanuudessa varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien yhteinen, mutta jaettu kasvatustehtävä muodostaa lapselle mielekkään elämänkokonaisuuden, kun lapselle kaksi tärkeää kasvuympäristöä yhdistävät tietonsa ja kokemuksensa lapsesta. Kasvatuskumppanuus tulee nähdä lapsen näkökulmasta. Sen tavoitteena on, että lapsi tulee kokonaisvaltaisesti nähtyäksi, ymmärretyksi ja tuetuksi. Varhaiskasvatuksen henkilöstöltä kasvatuskumppanuuteen perustuvan suhteen luominen vanhemman kanssa vaatii ammatillista, reflektiivistä, lapsen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen eri puolia pohtivaa ja molempien osapuolten ymmärrystä hyödyntävää työtapaa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5–17.)

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen perhepäivähoidossa - opinnäytetyö on tutkimus, jonka tarkoituksena on tutkia kasvatuskumppanuuden toteutumista Lappeenrannan kaupungin perhepäivähoidossa. Parrilan (2002b, 18) mukaan perhepäivähoito on osa suomalaista päivähoitojärjestelmää, ja siten sitä ohjaavat samat asiakirjat kuin päiväkotityötäkin. Näin ollen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet – asiakirja ohjaa myös perhepäivähoidossa tehtävää työtä.

Lappeenrannan kaupungin perhepäivähoito on omassa varhaiskasvatussuunnitelmassaan määritellyt kasvatuskumppanuuden tavakseen toimia yhteistyössä perheiden kanssa, jolloin perhepäivähoidon henkilöstö sitoutuu työskentelemään vanhempien kanssa kasvatuskumppanuutta ohjaavien periaatteiden mukaisesti (Lappeenrannan kaupungin perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma). Tärkein perhepäivähoitotyötä ohjaavista asiakirjoista on päivähoitolaki (1973/36), joka asettaa ne tavoitteet, joiden mukaan perhepäivähoitajien edellytetään toimivan. Yhtenä päivähoiton tavoitteena on vuonna 1983 asetetun tavoitepykälän (304/1983) mukaan *tukea päivähoidossa olevien lasten koteja kasvatustehtävässään sekä yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden kehittymistä*. (Parrila 2002b, 18). Näin ollen lakikin velvoittaa perhepäivähoitajia työskentelemään yhteistyössä vanhempien kanssa.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena on tutkia sekä perhepäivähoitajien että perhepäivähoidossa olevien lasten vanhempien käsityksiä ja kokemuksia kasvatuskumppanuudesta. Koen kasvatuskumppanuuden tutkimisen tärkeäksi siitä syystä, että kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaan toimiva ammattilainen sitoutuu toimimaan vanhemman kanssa tasavertaisessa vuorovaikutussuhteessa lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Haluan tässä opinnäytetyössä tutkia toteutuuko tämä myös todellisuudessa. Perhepäivähoidon valitsin tutkimukseni kontekstiksi siksi, että sitä on tutkittu päiväkotiin verrattuna vähän, vaikka se on Parrilan (2002b, 13) mukaan ollut osa suomalaista päivähoitojärjestelmää ja osa julkista päivähoitoa jo päivähoitolain(1973/36) asettamisesta lähtien.

Opinnäytetyön aineisto on kerätty osallistuvan havainnoinnin menetelmällä järjestämällä tutkimukseen osallistuneille viidelle perhepäivähoitajalle kolme keskusteluiltaa, jossa keskusteltiin kasvatuskumppanuudesta. Vanhempien osuus aineistosta on kerätty sähköisen kyselylomakkeen avulla. Aineisto on analysoitu aineistolähtöistä sisällön analyysia käyttämällä. Opinnäytetyön viitekehystenä toimii kasvatuskumppanuuden käsite, perhepäivähoidon perusteet ja historia, Urie Bronfenbrennerin ekologinen teoria sekä päivähoiton ja perhepäivähoidon laatu. Opinnäytetyö rakentuu teoriaosuudesta, tutkimuksen toteuttamisen ku-

vaamisesta, tuloksista, pohdinnasta ja johtopäätöksistä. Opinnäytetyöni avulla on mahdollista kehittää Lappeenrannan kaupungin perhepäivähoitoa sekä lisätä arvostusta perhepäivähoidon tekemää kasvatustyötä ja perhepäivähoitajan ammattitaitoa kohtaan entisestään.

2 Perhepäivähoito

Perhepäivähoito on Suomessa merkittävä päivähoidon muoto vaikka se usein jääkin päiväkotihoidon varjoon (Reunamo 2007, 148). SOTKANetin tilastojen mukaan kunnallisessa perhepäivähoidossa on ollut koko maassa yhteensä noin 41 000 lasta vuonna 2010. Tämä on noin 22 % kaikista kunnallisessa päivähoitossa olleista lapsista vuonna 2010. (Terveystieteiden tutkimuskeskus.) Alho-Kivi ja Keskinen (2002, 9) puhuvat julkisesta mutta salatusta perhepäivähoidosta. Julkista perhepäivähoitoa on siltä osin, kun se on osa suomalaista päivähoitojärjestelmää. Salattua taas sen tähden, koska perhepäivähoidosta on tehty erittäin vähän tutkimuksia verrattuna päiväkotihoidon. He painottavat kuitenkin, ettei tutkimusten vähäisyys johdu perhepäivähoitajien tutkimuskielteisyydestä vaan siitä, ettei tutkijoilla ole ollut juurikaan mielenkiintoa selvittää perhepäivähoidon ominaislaatuja.

Parrila (2002a, 19–20) taas toteaa omassa väitöskirjatutkimuksessaan perhepäivähoidosta tehtyjen tutkimusten vähäisyyden johtuvan siitä, että sen tutkiminen koetaan vaikeaksi sen erityisluonteen vuoksi. Perhepäivähoito on koettu irralliseksi ja erilliseksi muusta päivähoitotoiminnasta, koska sillä ei ole ollut selviä siteitä varhaiskasvatuksen historiaan ja tutkimukseen. Toisena syynä perhepäivähoitoa koskevien tutkimusten vähäisyyteen Parrila pitää sitä, että perhepäivähoidolla on edelleen erittäin vähäinen asema yliopistollisessa varhaiskasvatuksen koulutus- ja tutkimustoiminnassa. Koulutus- ja tutkimustoiminta keskittyy tarkastelemaan varhaiskasvatusta lähinnä päiväkotikontekstissa.

Perhepäivähoidon vahvuus on sen kodinomaisuus. Kodinomaisuus luo hyvät mahdollisuudet joustavaan toimintaan. Perhepäivähoidon muita vahvuuksia

ovat sen tarjoamat mahdollisuudet monipuoliseen toimintaan sekä perushoito, joka muodostaa perhepäivähoitotyön ytimen. (Reunamo 2007, 148–149.) Perhepäivähoitaja huolehtii lasten fyysisestä ja emotionaalisesta turvallisuudesta hoitopäivän aikana, ja tukee lapsen kasvua ja kehitystä yksilöllisesti lapsen ikä- ja kehitystason huomioiden. Perhepäivähoitaja huolehtii myös säännöllisestä päivärytmistä, jossa leikki, liikunta, ulkoilu, ruokailu ja lepo vuorottelevat. (Parrila 2002b, 27.) Perhepäivähoidossa hoitaja pystyy toimimaan lasten kanssa yksilöllisemmin kuin päiväkodissa, sillä perhepäivähoidon ryhmät ovat pieniä verrattuna päiväkotiryhmiin. Pieni ryhmäkoko mahdollistaa toiminnan suunnittelun yhdessä lasten kanssa. (Kivioja, Koskenrouta & Valpola 1991, 12.) Perhepäivähoitaja toimii työssään perhepäivähoidolle asetettujen kasvatustavoitteiden mukaisesti ja kodin kasvatusta tukien (Parrila 2002b, 27).

2.1 Perhepäivähoidon historia

Välimäen (1999, 128) mukaan perhepäivähoitoa voidaan pitää Suomen vanhimpana hoitomuotona. Parrila (2002a, 25) toteaa, että perhepäivähoidon syntymiseen ovat vaikuttaneet kaksi seikkaa: ylemmällä yhteiskuntaluokalla oli mahdollisuus antaa lapsensa muille äideille hoitoon, kun taas alemman yhteiskuntaluokan on ollut pakko taloudellisen tilanteen vuoksi luovuttaa lapsensa muiden äitien hoitoon perheen äidin palkkatyön seurauksena.

Perhepäivähoitoa voidaan Välimäen (1999, 128) mukaan luonnehtia alkujuuriltaan keskiluokkaiseksi tee se itse – toiminnaksi. Hänen mukaansa perhepäivähoito on toiminut Suomessa pitkään niin sanottuna tilkitsevänä hoitomuotona. Sillä on paikattu päivähoitopaikkojen puutetta ja lastentarhojen lyhyttä toiminta-aikaa silloin, kun vanhemmat ovat tarvinneet lapselleen kokopäiväistä hoitoa. Parrilan (2002a, 25) mukaan perhepäivähoito taas on syntynyt niiden perheiden tarpeisiin, joilla ei ole ollut varaa palkata kotiapulaista tai muuta hoitajaa, ja joilla ei ole ollut sukulaisia, jotka olisivat voineet hoitaa lasta.

Perhepäivähoito on ollut pitkään epävirallinen ja valvoton hoitomuoto Suomessa. Kun naisten työssäkäynti lisääntyi voimakkaasti ja vastaavasti yhteis-

kunnan tarjoama päivähoito kasvoi hitaasti, kasvoi yksityinen perhepäivähoito mittasuhteiltaan erittäin laajaksi. Puhuttiin niin sanotusta villistä perhepäivähoidosta, koska yhteiskunta ei valvonut perhepäivähoidon toimintaa. (Parrila 2002a, 25–26.)

Virallisissa asiakirjoissa perhepäivähoito on uutena hoitomuotona mainittu ensimmäisen kerran vuoden 1951 komiteassa. Komitean mietinnöissä mainittiin esiin tulleita epäkohtia koskien perhepäivähoidon toimintaa ja todettiin, että viranomaisten tulisi määritellä käsite perhepäiväkoti ja sen kriteerit. Perhepäivähoitoa ehdotettiin liitettäväksi vuoden 1936 säädetyin lastensuojelulain piiriin, mutta laki ei kuitenkaan tuolloin antanut mahdollisuutta perhepäivähoidon kontrolloimiseen. Perhepäivähoitoa pystyttiin kontrolloimaan ainoastaan kieltämällä asuinhuoneiston käyttö päivähoitotarkoituksessa vedoten huoneiston aiheuttamiin terveydellisiin haittoihin. (Välimäki 1999, 128.) Vuonna 1966 lastensuojelukomitea totesi perhepäivähoidon valvomattomuuden olevan edelleen ongelma ja komitean ehdotuksesta tehtiin lastensuojelulakiin vuonna 1968 muutos, joka mahdollisti perhepäivähoidon rinnastamisen kasvattilapsen hoitoon ja tätä koskeviin säädöksiin. Muutos mahdollisti perhepäivähoidon viranomaisvalvonnan. (Parrila 2002b, 15.)

Mannerheimin lastensuojeluliitolla (MLL) on ollut suuri rooli perhepäivähoidon kehittämisessä ennen päivähoitolakia. Se järjesti ensimmäiset perhepäivähoidon neuvottelupäivät vuonna 1964. MLL aloitti myös ohjatun perhepäivähoidon kokeilun Helsingissä vuonna 1966, ja se julkaisi vuonna 1972 malliohjesäännön, jossa esitettiin sosiaalilautakuntaa vastaamaan perhepäivähoidon yleishallinnosta hyväksymällä hoitomaksut, laatimalla ehdotukset hoitajien palkoista sekä huolehtimalla koulutuksesta. Perhepäivähoidon ohjaajan tehtäviksi ehdotettiin hoitokotien hankinta ja tarkastaminen sekä hoitosopimusten tekemisestä huolehtiminen. (Välimäki 1999, 129; Parrila 2002b, 16.)

Sosiaalhallitus antoi ensimmäisen viranomaisohjeen ohjatusta perhepäivähoidosta yleiskirjeellä vuonna 1971. Kirjeessä todettiin perhepäivähoidon yleistyneen laitospalveluja täydentäväksi hoitomuodoksi, mutta kirjeessä tuotiin esille

myös lainsäädännön puutteellisuus perhepäivähoidon osalta. Yleiskirjeellä kehoitettiin kuntia tehostamaan perhepäivähoidon valvontaa ja omaa osuuttaan sen organisoinnissa ja perhepäivähoitajien koulutuksessa. Kunnat pitivät perhepäivähoitoa helposti käynnistettävänä ja halpana hoitomuotona. Se nähtiin pelastuksena päivähoitopaikkojen puutteeseen, kun laitospaikkoja ei voitu lisätä taloudellisista syistä. Myös vanhempien asenteet perhepäivähoitoa kohtaan muuttuivat myönteisimmiksi, kun siihen liitettiin ohjaus. Perhepäivähoito nähtiin parhaimmillaan kodinomaisena, lapsen yksilöllisiä tarpeita kunnioittavana ja joustavana hoitomuotona. (Välimäki 1999, 130–13; Parrila 2002b, 16–17.)

Päivähoitolaki tuli voimaan vuonna 1973. Päivähoitolaki rinnasti perhepäivähoidon tasavertaiseksi julkiseksi hoitomuodoksi päiväkotitoiminnan kanssa niin hoitomaksujen kuin valvonnankin suhteen. Ohjatun perhepäivähoidon kirjaaminen päivähoitolakiin merkitsi perhepäivähoitajille sitä, että kunnista tuli heidän työnantajiaan. Perhepäivähoidon legitimoimiseen oli useita perusteluja. Näistä perusteluista tärkein on se, että yksityisissä kodeissa tapahtuva hoito haluttiin saada julkishallinnon valvonnan alaisuuteen. (Välimäki 1999, 131–132.) Perhepäivähoito on hallinnollisesti ollut hyvin hajanainen ennen Päivähoitolakia (1973/36), mutta lain myötä sen asema vakiintui ja selkiintyi (Parrila 2002b, 17–18).

2.2 Perhepäivähoitoa ohjaava lainsäädäntö

Tärkein perhepäivähoitoa ohjaava yhteiskunnallinen säädös on päivähoitolaki ja asetus lasten päivähoidosta, jossa päivähoito määritellään päiväkodissa, perhepäivähoidossa, leikkitoiminnassa tai muussa päivähoitotoiminnassa tapahtuvaksi hoidoksi. Päivähoitolain mukaan perhepäivähoitoa voidaan järjestää joko yksityisessä kodissa tai muussa kodinomaisessa paikassa, jota sanotaan perhepäiväkodiksi. Laki lasten päivähoidosta asettaa päivähoidolle tietyt tavoitteet, joiden mukaan perhepäivähoidonkin tulee toimia. Lain mukaan lasten päivähoito on pyrittävä toteuttamaan niin, että se tarjoaa lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopivan hoitopaikan sekä jatkuvan hoidon sinä vuorokauden aikana, jolloin lapsi

sitä tarvitsee. (Laki lasten päivähoidosta 36/1973 ; Asetus lasten päivähoidosta 239/1973; Parrila 2002b, 18-19.)

Asetuksessa lasten päivähoidosta on säädetty tarkemmin perhepäivähoidossa hoidettavien lasten määrästä sekä hoito- ja kasvatustehtävään osallistuvasta henkilöstöstä. Asetuksen mukaan hoitaja voi perhepäiväkodissa hoitaa kerrallaan enintään neljää lasta, omat alle kouluikäiset lapset mukaan lukien. Näiden neljän lapsen lisäksi hoitajalla voi olla osapäivähoidossa myös yksi esikoululainen tai koulunsa aloittanut lapsi. Kaksi hoitajaa voi perhepäiväkodissa hoitaa samanaikaisesti enintään kahdeksaa alle kouluikäistä lasta, ja lisäksi kahta osapäivähoidossa olevaa esikoululaista tai koulunsa aloittanutta lasta. Kolmella hoitajalla voi samanaikaisesti olla enintään 12 lasta hoidossaan. Jos hoitajia on useampi kuin yksi, kutsutaan perhepäivähoitoa silloin ryhmäperhepäivähoidoksi. Jos perhepäiväkodissa hoidetaan useampaa lasta kuin asetuksessa lasten päivähoidosta on säädetty, tulee yhdellä perhepäivähoitajalla olla vähintään sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen 5§:ssä säädetty ammatillinen kelpoisuus (806/1992). (Asetus lasten päivähoidosta 239/1973; Parrila 2002b, 18–19.)

2.3 Perhepäivähoidon muodot

Perhepäivähoito sai ensimmäisen kerran virallistetun aseman päivähoitomuotona, kun päivähoitolaki säädettiin vuonna 1973. Perhepäivähoitaja työskentelee tavallisemmin omassa kodissaan, mutta perhepäivähoitoa toteutetaan myös muissa muodoissa kuten kolmiperhepäivähoitona, muuna lapsen kotona tapahtuvana hoitona sekä ryhmäperhepäivähoitona. (Kivioja ym. 1991, 18–19; Parrila 2002b, 19–21.)

Kolmiperhepäivähoidon sanotaan alkujaan olevan opiskelijapiireissä kehittynyt hoitomuoto. Kolmiperhepäivähoidossa hoitorenkaan muodostaa 2–4 perhettä ja kotia. Kunnan palkkaama perhepäivähoitaja hoitaa kolmiperhepäivähoidossa vuoroviikoin tai muuten sovitun rytmin mukaisesti eri kodeissa samaa lapsiryhmää. Lapsiryhmässä saa olla enintään neljä alle kouluikäistä lasta ja lisäksi yksi

osapäivähoidossa oleva esikoululainen tai koulunsa aloittanut lapsi. Nykyään kolmiperhepäivähoidon lapsiryhmät muodostuvat usein kahden perheen sisäryhmissä. Kolmiperhepäivähoitoon rinnastetaan usein muu lapsen kotona tapahtuva hoito, vaikka tämä eroaa kolmiperhepäivähoidosta siten, että hoitoa tarjotaan vain yhden perheen lapsille, ja lapsia hoidetaan heidän omassa kodissaan. Muussa lapsen kotona tapahtuvassa hoidossa hoidettavien lasten lukumäärä on vähintään kolme alle kouluikäistä lasta paitsi silloin, kun perheessä on erityistä hoitoa ja kasvatusta vaativa lapsi. (Kivioja ym. 1991, 18–19; Parrila 2002b, 19–21.)

Ryhmäperhepäivähoito on hoitomuotona päiväkotihoidon ja perhepäivähoidon välimaastossa. Ryhmäperhepäivähoidossa kaksi hoitajaa hoitaa enintään kahdeksasta lapsesta muodostuvaa ryhmää kunnan varustamissa ja ylläpitämässä tiloissa. Ryhmäperhepäiväkodissa voi myös kolme hoitajaa hoitaa enintään kahdeksasta kokopäivälästä ja kolmea osapäivälästä, mutta tällaisia ryhmäperhepäiväkoteja voidaan muodostaa ainoastaan erityiset syyt ja paikalliset olosuhteet huomioon ottaen. (Kivioja ym. 1991, 19; Parrila 2002b, 21–22.)

3 Kasvatuskumppanuus

Sosiaali- ja terveysministeriön laatimassa Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista -asiakirjassa todetaan, että ensisijainen kasvatustavoite lapsesta on hänen vanhemmillaan, ja yhteiskunnan tehtävänä on tukea vanhempia tässä tehtävässä (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2002). Myös laki lasten päivähoitosta painottaa vanhempien ensisijaista kasvatustavoitetta. Vuoden 1983 asetetun tavoitepykälän (304/1983) mukaan päivähoitotavoitteena on *tukea päivähoitossa olevia lasten koteja kasvatustehtävässään sekä yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä*. (Laki lasten päivähoitosta 36/1973.)

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisten linjausten pohjalta on laadittu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (vasu) -asiakirja, jossa vanhempien ja päivä-

hoidon henkilöstön välinen kasvatusyhteistyö on määritelty kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuudessa lapsen vanhemmat ja päivähoiton henkilöstö sitoutuvat tietoisesti toimimaan yhteistyössä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja henkilöstön välistä tasavertaista vuorovaikutusta, joka yhdistää lapsen erilaiset kasvatusympäristöt ja edesauttaa ehyen kasvuympäristön muodostumista lapselle. Kasvatuskumppanuudessa kasvattajan ja vanhempien olennaiset tiedot ja kokemukset lapsesta yhdistyvät lapsen hyvinvointia kannattelevalla tavalla. (Sosi- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005; Karila 2006; Poikonen & Lehtipää 2009; Koivunen 2009.)

Kumppanuuden (partnership) määritelmä on esiintynyt ensimmäisen kerran jo Unescon vuonna 1986 julkaisemassa raportissa ”Working together – guidelines for partnership between professionals and parents of children and young people with disabilities”. Unesco on laatinut raportin lapsen etua ajatellen. Unescon raportin mukaan kumppanuudella edistetään tiedon, taitojen ja kokemusten jakamista, mikä auttaa tarjoamaan lapselle yksilöllistä tukea. Raportin mukaan lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta parempaan tulokseen päästään ammattilaisten ja vanhempien työskennellessä kumppaneina. Raportissa painotetaan vanhempien ja ammattilaisten tasavertaisuutta. Kumppanuusperustaisessa suhteessa pitää Unescon raportin mukaan antaa tunnustusta sille, että kumppanuuden molemmilla osapuolilla on tarvittavia tietoja ja taitoja yhteisen tavoitteen, eli lapsen hyvinvoinnin, saavuttamiseksi. Kumppanuudessa tehdään päätökset toimintatavoista yhdessä. Raportissa painotetaan ammattilaisten vastuuta kumppanuussuhteen luomisessa. Kumppanuuden myötä vanhemmat muuttavat ammattilaisten ajattelussa passiivisista tuettavista aktiivisiksi toimijoiksi. (Mittler ym. 1986.)

Vanhempien ja päivähoiton henkilöstön välisestä vuorovaikutuksesta on eri aikoina käytetty erilaisia nimityksiä, muun muassa yhteistyö, vanhempien tukeminen, jaettu kasvatusvastuu ja vanhempia osallistava yhteistyö (Koivunen 2009, 151–152; Poikonen & Lehtipää 2009, 71–72.). Karila toteaa (2006, 92), ettei ole merkityksetöntä, mitä käsitettä vuorovaikutuksesta on kulloinkin käytet-

ty. Hänen mukaansa puhetapojen taustalla ovat näkemykset kodin ja päivähoi-
don kasvatusyhteistyön luonteesta sekä yhteistyön eri osapuolten asemasta ja
vallasta. Esimerkiksi vanhempien tukemisen puhetapa asettaa vanhemmat yh-
teistyössä tietämättömän ja osaamattoman asemaan. Alasuutarin (2006, 84)
mukaan yhteistyön tekemisen kulttuuri on vielä varsin nuorta, ja sitä ohjaavat
näkemykset ovat muuttuneet paljon vuosien saatossa. 1970- ja 1980-luvuilla
painottui päivähoitoon henkilöstön ammatillisuus ja asiantuntijuus. Tämän nä-
kemyksen mukaan päivähoitoon henkilöstö pystyi arvioimaan perheen tarpeet ja
tilanteet itse perhettä paremmin. 1990-luvulla alettiin kuitenkin yhä enemmän
korostaa perhekeskeisyyttä ja perheiden omaa asiantuntemusta. Nykyisin pai-
notetaan päivähoitoon henkilöstön ja vanhempien tasavertaisuutta, mistä kasva-
tuskumppanuusajattelu on hyvä esimerkki.

Kasvatuskumppanuudella on haluttu poistaa vanhaa ajattelumallia, jonka mu-
kaan työntekijät tiesivät lapsen kasvatuksesta enemmän kuin vanhemmat eivät-
kä kuunnelleet juurikaan vanhempien ajatuksia ja toiveita päätöksiä tehdessään
(Koivunen 2009, 153). Kasvatuskumppanuussuhteen syntymiseen vaikuttaa
Poikosen & Lehtipään (2009, 74) mukaan se, millaisen roolin vanhemmat ja
päivähoitoon henkilöstö omaksuvat yhteisessä kasvatustehtävässä eli painot-
tuuko roolissa asiantuntija-, vanhempi-, vai kumppanuuskeskeisyys. Karila
(2006, 95) toteaa, että kasvatuskumppanuussuhteen syntymisen ehtoina on
toisen kumppanuusosapuolen kunnioittaminen ja halu toimia yhdessä, mikä
vaatii avoimuutta ja luottamusta molemmiin puolin. Pitää myös muistaa, että
kasvatuskumppanuus perustuu vapaaehtoisuuteen. Kaikki vanhemmat eivät
välttämättä halua olla kumppaneita päivähoitoon henkilöstön kanssa, tai he ha-
luavat olla kumppaneita vain siinä määrin, kun kumppanuus liittyy lapsen kasva-
tukseen eikä perheen sisäisiin asioihin. Vanhemmilla on oikeus määrittää
kumppanuussuhteen rajat. (Koivunen 2009, 153–154.)

Vaikka kasvatuskumppanuus pohjaa tasavertaisuuteen ja vastavuoroisuuteen,
asettaa se kuitenkin päivähoitoon henkilöstölle suurempia vaatimuksia. Päävas-
tuu kasvatuskumppanuussuhteen luomisesta ja ylläpitämisestä on päivähoitoon
henkilöstöllä. Päivähoitoon henkilöstön tehtävänä on luoda kumppanuudelle

otolliset puitteet. Lisäksi heillä täytyy olla valmiuksia omien ajattelumallien kriittiseen tarkasteluun. Kasvatuskumppanuus vaatii päivähoiton henkilöstöltä myös erilaisuuden ymmärtämistä ja kunnioittamista. Vanhempien arvot ja kasvatuskäsitykset saattavat poiketa suurestikin ammattilaisen arvoista ja kasvatuskäsityksistä, mutta silti ammattilaisen tulee kunnioittaa ja ymmärtää vanhempia. Aina tämän vaatimuksen toteuttaminen ei ole helppo tehtävä, mutta se on kuitenkin kasvatuskumppanuuden näkökulmasta katsottuna välttämätöntä. (Karila 2006, 96.)

3.1 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet

Kasvatuskumppanuus perustuu kuulemisen, kunnioittamisen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteille. Kasvatuskumppanuudessa päivähoiton ammattilainen asettuu kuulemaan vanhemman asiaa ja ajatuksia ja uskaltaa vastaanottaa vanhemman erilaisia viestejä. Ammattilaisen lasta ja vanhempia arvostavat ajatukset ja teot ilmentävät kunnioitusta. (Määttä & Rantala 2010, 130–131.) Kaskelan & Kekkosen (2006, 5) mukaan kasvatuskumppanuussuhde on työntekijän tietoisien toiminnan tulosta ja se syvenee vähitellen ammattilaisen ja vanhempien välisessä dialogisessa vuoropuhelussa.

Kuuleminen ei ole pelkästään taito vaan se on suhde toiseen ihmiseen. Kuulevassa suhteessa eläydytään ja keskitytään toisen asiaan, ajatuksiin ja puheeseen, mikä edellyttää aina läsnäoloa. Kuulluksi tuleminen on ihmiselle voimia antava kokemus, ja se voi parhaimmassa tapauksessa herättää ihmisessä sellaiset voimavarat, joiden hän ei ole tiennyt edes olevan olemassa. Tästä syystä kuuleminen on myös kasvatuskumppanuuden keskeinen periaate. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32; Terveystieteiden tutkimuskeskus, Kasvun kumppanit.)

Kunnioittaminen edellyttää toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä sellaisena kuin hän on. Avoimuus ja myönteisyys ovat avaintekijöitä kunnioittavan suhteen luomisessa kasvatuskumppanuudessa. Kunnioitus edesauttaa aidon vuorovaikutussuhteen syntymistä, mikä mahdollistaa asioiden esiin tuomisen peittelemättä ja teeskentelemättä. Merkittävien asioiden salailu on vanhemmille

viesti kunnioituksen ja arvostuksen puutteesta. Vanhempia kunnioittava työntekijä ymmärtää, ettei hän pysty määrittelemään, mitä vanhemmat tarvitsevat. (Kaskela & Kekkonen 2006, 34; Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, Kasvun kumppanit.)

Luottamus syntyy, kun toista osapuolta kuullaan ja kunnioitetaan. Luottamuksen syntyminen vaatii aikaa, yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua. Luottamus päivähoitoon työntekijöihin rakentuu useimpien vanhempien mielestä työntekijän ja lapsen välisestä suhteesta; siitä, kuinka työntekijä välittää tietämystään ja tuntemustaan lapsesta. Vanhempien mahdollisuus vaikuttaa lapsensa hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen niin ikään edesauttavat luottamuksen rakentumista. Päivittäinen vuoropuhelu lapseen liittyvistä asioista luo pohjan luottamukselle. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36)

Dialogi antaa mahdollisuuden kaikkien osapuolten tulla näkyviksi omine ajatuksineen. Dialogissa toisen tietämys ei ole merkityksellisempää ja arvokkaampaa kuin toisen osapuolen, vaan sen tavoitteena on yhteinen ymmärrys. Dialogisen kasvatuskumppanuuden onnistumisen kannalta on merkityksellistä, että päivähoitoon työntekijä on sinut sisäisen maailmansa, ajatuksiensa, kokemuksiensa ja tunteidensa, kanssa. Työntekijän tulee pystyä erottamaan oma elämäntarinansa vanhempien elämäntarinoista niin tiedollisella kuin emotionaalisellakin tasolla. Se helpottaa tilan antamista sellaisienkin tarinoiden kunnioittavalle kuulemiselle, jotka ovat työntekijän omia arvoja ja asenteita vastaan. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38; Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, Kasvun kumppanit.)

3.2 Kasvatuskumppanuuden rakentuminen ja sen tavoitteet

Tutustuminen on kumppanuussuhteen ensimmäinen askel. Kasvatuskumppanuuden myötä on otettu käyttöön tutustumiskäynnit, joissa päivähoitoon työntekijä vierailee perheen kotona. Perheen ja lapsen kannalta oma koti on usein luontevin paikka tutustumiselle ja ensimmäiselle kohtaamiselle. Oma koti tarjoaa vanhemmille turvallisen paikan puhua omasta lapsesta ja perheestä, sillä tutussa kotiympäristössä vanhempien kynnyksellä ilmaista omia odotuksiaan, pelkojaan

ja toiveitaan madaltuu. Koti on myös lapselle turvallinen paikka tutustua uuteen aikuiseen eli tulevaan hoitajaan. Tutustumiskäynnit tarjoavat myös työntekijälle mahdollisuuden havainnoida sitä, kuinka lapsi toimii kotiympäristössä. On kuitenkin vanhempien päätettävissä, haluavatko he, että työntekijä tulee heidän kotiinsa. Tutustumiskäyntiä ehdotetaan usein samalla, kun vanhemmille vahvistetaan tieto lapsen päivähoitopaikasta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41–42.)

Tutustumiskäynnin tavoitteena on keskustella lapsen päivähoiton aloittamiseen ja vanhempien odotuksiin ja toiveisiin liittyvistä asioista. Tutustumiskäynneillä käytävän aloituskeskustelun tarkoituksena on antaa perheelle puheenvuoro. Yhtenä tavoitteena aloituskeskusteluissa on se, että työntekijä auttaa vanhempia valmistamaan lasta päivähoiton aloitukseen. Siksi aloituskeskustelu käydäänkin mielellään aina ennen lapsen päivähoiton aloitusta. Kun vanhemmat ovat saaneet tutustua työntekijään ennen varsinaista päivähoiton aloitusta, kannattelee tämä aikuisten luoma suhde myös lasta päivähoiton aloituksessa. Aloituskeskustelu toteutetaan aina kasvatuskumppanuuden periaatteita noudattaen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41–42.)

Lapsen päivähoiton aloitukseen kuuluu vanhemman ja lapsen yhteinen tutustumisjakso, jonka sisällöstä ja pituudesta sovitaan yleensä jo aloituskeskustelussa. Lapsen sopeutuminen päivähoitoon tapahtuu helpommin, jos siirtyminen kotoa päivähoitoon tapahtuu asteittain ja vaiheittain. Lapsen elämä muuttuu monella tavalla, kun hän aloittaa päivähoitossa. Lapsi työstää joka päivä eroa vanhempiin ja rakentaa uusia suhteita niin päivähoiton aikuisiin kuin päivähoiton muihin lapsiinkin. Työntekijän tehtävänä tässä tilanteessa on auttaa lasta kestämään eroa vanhemmistaan, mutta toisaalta taas auttaa lasta luomaan suhteita muihin aikuisiin ja liittymään osaksi lapsiryhmää. (Kaskela & Kekkonen 2006, 43.)

Päivittäiset kohtaamiset vanhemman, päivähoiton työntekijän ja lapsen välillä synnyttävät vuoropuhelua. Päivittäistä vuoropuhelua tapahtuu vanhempien ja henkilöstön välillä vanhempien tuodessa tai hakiessa lasta päivähoitosta. Päivittäiset kohtaamiset ja jatkuva vuoropuhelu vanhempien kanssa mahdollistavat

niin tavanomaisista lapsen asioista kuin pulmallisistakin tilanteista puhumisen. Vuoropuhelu ei kuitenkaan saa olla jatkuvasti liian ongelmakeskeistä, sillä se aiheuttaa vanhemmissa varautuneisuutta eikä edesauta luottamuksen rakentamista. Vanhemmille on tärkeää jakaa ajatuksia lapsestaan, joten päivän tapahtumien muistelu ja lapsen tekemisistä puhuminen on vanhemmalle arvokasta tietoa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44–45; Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 118–119.)

Lapsen tarinoiden jakaminen vanhemman kanssa puolin ja toisin edesauttaa tarvittavan lapsen tuntemuksen syntymistä. Päivittäinen lapseen liittyvien asioiden jakaminen helpottaa myös huoli- ja pulmatilanteista puhumista. Päivittäiset keskustelut muodostavat vankan perustan vanhempien ja päivähoiton henkilöstön väliselle kumppanuussuhteelle. Kasvatuskumppanuudella pyritään kestävään ja syvenevään vuorovaikutussuhteeseen vanhempien kanssa, joka kestäisi koko lapsen hoitosuhteen ajan. Päivähoidon henkilöstöltä tämä edellyttää, että jokainen kohtaaminen vanhemman kanssa nähdään merkityksellisenä ja luottamusta rakentavana tilanteena. Aito vuoropuhelu on kuulemista puolin ja toisin, mistä syntyy myös yhteinen luottamus. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44–45; Järvinen, Laine ym. 2009, 118–119.)

Eräs keskeisimmistä kasvatuskumppanuuden toteutumisen areenoista on vanhempien kanssa käytävät kasvat keskustelut. Kasvat keskustelut käydään nykyään laadittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, eli vasua. Ensimmäinen kasvat keskustelu käydään yleensä muutaman kuukauden kuluttua lapsen päivähoiton alkamisesta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 45–46.) Lapsen vasu laaditaan jokaiselle päivähoitossa olevalle lapselle yhdessä vanhempien kanssa. Vasun toteutumista arvioidaan säännöllisesti. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 32–33.) Lapsen Vasu laaditaan yhteistyössä vanhempien kanssa, jotta vanhempien näkemykset ja lapsen yksilöllisyys tulisivat huomioituiksi toiminnan järjestämisessä (Reunamo 2007, 122). Kasvat keskusteluiden avulla pyritään sovittamaan yhteen vanhempien ja kasvattajan erilaisia tulkintoja lapsesta (Kaskela & Kekkonen 2006, 46). Lapsen liittyvissä kasvat keskusteluissa myönteinen ja kannustava ilmapiiri kasvattajan ja

vanhempien välillä on erityisen tärkeää. Kasvatuskeskusteluissa vanhempien kanssa tulisi kiinnittää erityistä huomiota lapsen kehitystä vahvistaviin myönteisiin puoliin. Kehitykseen liittyvät huolen aiheet ja ongelmat tuodaan esille mahdollisimman konkreettisina ja ne kerrotaan vanhemmille havaintojen perusteella mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 32–33.)

Lapsen erityisen tuen tilanteissa on kiinnitettävä erityistä huomiota kasvatuskumppanuuden ilmapiiriin. Työntekijän haasteena on toimia siten, että se ylläpitää ja vahvistaa vanhempien luottamusta työntekijän tahtoon ja kykyyn auttaa lasta. Lapsen erityisen tuen tilanteessa työntekijän tulee kiinnittää erityistä huomiota omaan tapansa olla vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa. Dialogisuudella pyritään ylläpitämään kasvatuskumppanuutta myös lapsen erityisen tuen tilanteissa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 46–48.)

Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista ja lapsen edun ja oikeuksien toteuttamisesta. Yhtenä kasvatuskumppanuuden tavoitteena on, että lapsi tulee kokonaisvaltaisesti nähtyksi toimijana ja oman elämänsä kokijana. Näin lapsi tulee myös ymmärretyksi. Varhaiskasvatustyön keskiössä on lapsen leikin, toiminnan, kokemusten, tarpeiden ja toiveiden havainnointi ja havaitseminen. Toisena kasvatuskumppanuuden tavoitteena on tunnistaa herkästi ja mahdollisimman varhain lapsen erityisen tuen tarve sekä etsiä vanhempien kanssa yhdessä lapselle sopivat ja häntä tukevat toimintatavat. Kuulemiseen, kunnioitukseen ja luottamukseen perustuvan yhteistyön tavoitteena on, että sekä työntekijä että vanhempi voivat ilmaista välittömästi myös huolensa lapsesta. Päivähoidon henkilöstö on vastuussa siitä, että kasvatuskumppanuus sisällytetään alusta alkaen luontevaksi osaksi perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä sekä lapsen varhaiskasvatusta. Vanhemmille mahdollistetaan osallistuminen sekä omaan lapseensa liittyviin että koko päiväkotia tai lapsiryhmää koskeviin kasvatuskeskusteluihin. Kasvatuskumppanuuden kolmantena tavoitteena onkin edistää vanhempien keskinäisten yhteistyön muotoja ja tapoja. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 31–32; Kaskela & Kekkonen 2006, 17–18.)

Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät kahden lapselle tärkeän tahon, vanhempien ja päivähoidon henkilöstön tiedot ja kokemukset lasta kannattelevalla tavalla. Kasvatuskumppanuus pohjaa lapsen ja vanhemman väliseen kiintymyssuhteeseen. Lapsen ja vanhemman tunnesuhde on lapselle tärkein muihin aikuisuhteisiin verrattuna. Kasvatuskumppanuuden tärkeimpänä tavoitteena onkin vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 23)

3.3 Kasvatuskumppanuus ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö perhepäivähoidossa

Yhteistyö vanhempien kanssa on perhepäivähoidon kulmakivi. Perhepäivähoitaja keskustelee vanhempien kanssa yhteisistä kasvatulinjoista ja – arvoista niin hoidon alkaessa kuin päivittäin lapsen tuonti- ja hakutilanteissa sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa (vasu) laadittaessa. Yhteisestä kasvatulinjasta sopiminen on tärkeää lapsen hyvinvoinnin ja perusturvallisuuden kannalta. Perhepäivähoitajan työssä on erittäin tärkeää tuntee lapsi hyvin, ja tästä syystä on myös tärkeää tehdä yhteistyötä lasten vanhempien kanssa, sillä he ovat oman lapsensa asiantuntijoita. Hyvän pohjan yhteistyölle luo avoin ja kunnioittava keskustelu vanhempien ja hoitajan välillä. (Kivioja ym. 1991, 50; Koski 2002, 137–138; Reunamo 2007,152.)

Yhteistyön käynnistäminen on perhepäivähoitajan vastuulla. Yhteistyö tulisi nähdä voimavarana, joka on hedelmällistä sekä hoitajalle että vanhemmille, mutta ennen kaikkea lapselle. Perhepäivähoidon vahvuus kasvatuskumppanuudessa on se, että vanhempien kanssa kumppanuussuhdetta on rakentamassa vain yksi varhaiskasvatuksen ammattilainen – perhepäivähoitaja. Vanhempien saattaa olla helpompi rakentaa suhdetta yhteen hoitajaan kuin moneen henkilöstön jäseneseen. Sama hoitaja tavataan niin aamulla kuin illallakin lapsen tuonti ja hakutilanteissa. Hoitajalla on kokonaisvaltainen näkemys lapsen päivästä. Tämä auttaa hoitajaa hallitsemaan lasta koskevan tiedon ja välittämään sen vanhemmille. Tiivis yhteydenpito perhepäivähoitajan ja vanhempien välillä luo myös kasvatuskumppanuuden toteutumiselle jatkuvuutta, läheisyyttä

ja tuttuutta.(Alila 2005, 85.) Perhepäivähoidossa yhteydet vanhempiin ovat päivittäisiä, mikä onkin yksi perhepäivähoidon suurimmista eduista. Päivittäiset keskustelut vanhempien ja hoitajan välillä ovat perhepäivähoitajien mielestä yhteistyön tärkein ja parhain muoto. Päivittäiset kontaktit lapsen vanhempiin helpottavat avoimen ja luottamuksellisen suhteen luomista. Myös vaikeista asioista puhuminen helpottuu, kun ne otetaan käsittelyyn heti alusta alkaen luontevana ja välttämättömänä osana kasvattamista. (Reunamo 2007, 152.)

Perhepäivähoitaja kohtaa tänä päivänä työssään monenlaisia muuttuvasta yhteiskunnasta kumpuavia haasteita ja odotuksia. Haasteet ja odotukset liittyvät toisaalta hoitajan omaan työhön ja työn tekemiseen. Toisaalta haasteita luovat myös erilaiset yhteiskunnalliset ilmiöt, jotka asettavat reunaehdoja myös perhepäivähoitotyölle. Tällaisia ilmiöitä ovat esimerkiksi perheiden vuorotyön, määräaikaisten työsuhteiden ja vaikkapa monikulttuurisuuden lisääntyminen. Lisäksi perheiden moninaiset tilanteet ja lasten kasvuympäristöjen vaihtelut aiheuttavat ammatillisuudelle erilaisia odotuksia. Tällaisessa haasteellisessa yhteiskunnallisessa tilanteessa tarvitaan uudenlaista orientaatiota vanhempien ja perhepäivähoitajan yhteistyölle, joka edistäisi lapsen hyvinvointia; kasvatuskumppanuutta. (Alila 2005, 74–75.)

Perhepäivähoitajan rooli kasvattajana ja perheiden kasvatustyön tukijana on vahvistunut vuosikymmenten aikana. Rooli on vahvistunut perhepäivähoidon ammatillisen rakentumisen ja koulutuksellisen kehityksen myötä. Ammatillisesti perhepäivähoitajan ammatti on rakentunut kotiäideistä kasvattajiksi, ja koulutuksellisesti se on vahvistunut vuonna 2000 valmistuneiden, ja vuonna 2006 uudistettujen perhepäivähoitajien ammattitutkinnon perusteiden myötä. Vuonna 2006 uudistettuihin ammattitutkinnon perusteisiin on kasvatuskumppanuus liitetty pakollisena osana tutkintoa. Näin ollen kasvatuskumppanuuden toteuttaminen on perhepäivähoitajan ammattitaitovaatimus. (Alila 2005, 74, 79-80.)

Vuonna 2006 uudistetuissa perhepäivähoitajan ammattitutkinnon perusteissa perhepäivähoitajille asetetaan seuraavanlainen ammattitaitovaatimus kasvatuskumppanuuden toteuttamisessa:

”Tutkinnon suorittaja tuntee vastuunsa kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisesta.”

Jotta perhepäivähoitaja täyttää yllä esitetyn vaatimuksen, tulee hänen ensinnäkin tuntea kasvatuskumppanuuden käsite sekä kasvatuskumppanuuden keskeiset periaatteet. Lisäksi perhepäivähoitajan tutkintoa suorittavan tulee pystyä luomaan suotuisat edellytykset tarjoamalla perheelle mahdollisuuden tutustua hoitopaikan toimintaan ja keskustelemalla hoitosuhteeseen liittyvistä asioista jo ennen hoitosuhteen alkamista. Tutkinnon suorittajan tulee myös tiedostaa omat kasvatuskäsityksensä ja osata keskustella niistä vanhempien kanssa rakentavasti ja vanhempien kasvatuskäsityksiä kunnioittaen. Tutkinnon suorittajan pitää tuntea varhaiskasvatuksen toteuttamista säätelevät valtakunnalliset ja kunnalliset asiakirjat, ja hänen pitää osata keskustella asiakirjojen sisällöstä vanhempien kanssa. Lisäksi hyväksytyyn suoritukseen kuuluu perheiden toiveiden kuunteleminen sekä vanhempien asiantuntemuksen arvostaminen lapsen kasvatuksessa. Tutkinnossa arvioidaan lisäksi sitä, pystyykö tutkinnon suorittaja tiedostamaan perheiden erilaisuuden ja kohtelemaan erilaisia perheitä tasavertaisesti. (Opetushallitus 2006.)

Vanhempien asiakkuusrooli ja asiakasnäkökulma on vahvistunut perhepäivähoidossa viime vuosien aikana. Aiempina vuosikymmeninä vallalla ollut asiantuntijavaltainen työskentelytapa on murentunut. Kun aikaisemmin on ollut vallalla asiantuntija-vanhempi-asetelma, nykyään vanhemmat halutaan nähdä tasavertaisina ja osaavina kumppaneina aikaisemman asetelman sijaan. Perheiden kasvatukselliset odotukset perhepäivähoitoa kohtaan ovat kasvaneet. Vanhemmat odottavat perhepäivähoidolta ja perhepäivähoitajalta yhä enemmän lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia tukevaa, monipuolista toimintaa. (Alila 2005, 75.)

Vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä ja kasvatuskumppanuutta on perhepäivähoidossa pyritty kehittämään siten, että vanhemmat pääsisivät yhä enemmän mukaan perhepäivähoidon arkeen. Päivittäisten keskustelujen lisäksi perhepäivähoidossa on erilaisia keinoja, joiden avulla vanhemmat pääsevät pa-

remmin osallisiksi perhepäivähoidon arkea. Tällaisia keinoja ovat muun muassa vanhempainillat sekä vanhempien pyytäminen mukaan seuraamaan hoitopäivää. Lapsista otetaan myös silloin tällöin valokuvia ja videoita hoitopäivän aikana. Lapsen kasvun kansion laatiminen on myös hyvä keino tehostaa yhteistyötä. (Koski 2002, 138.) Yhteisesti laadittu vasu luo lapsen oppimiselle jatkuvuutta koti- ja päivähoitokasvatuksen välillä (Reunamo 2007, 122). Tärkeää yhteistyössä on myös se, että vanhemmat kokevat voivansa vaikuttaa lapsensa hoitopaikan ja hoitopäivän asioihin (Koski 2002, 139). Tiedottamisen välineenä on hyväksi käytännöksi havaittu reissuvihkot ja kirjalliset tiedotteet. Perhepäivähoitossa järjestetään myös avoimien ovien - tapahtumia ja yhteisiä retkiä, joiden avulla voidaan kaventaa lapsen eri elämänalueiden välistä kuilua. Perhepäivähoitotyö ei kuitenkaan saa liiaksi keskittyä vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön, ettei työn keskipiste, eli lapsi, joudu yhteistyön varjoon. Kasvatuskumppanuuden tarkoituksena on kuitenkin tehdä yhteistyötä vanhempien kanssa lapsen parhaaksi. (Reunamo 2007, 153.)

3.4 Aiemmat tutkimukset kasvatuskumppanuudesta perhepäivähoitossa

Ohlsbom ja Pohjola Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta ovat tehneet vuonna 2006 opinnäytetyön, jossa he ovat tutkineet kasvatuskumppanuutta vanhempien näkökulmasta. Tutkimus oli osa SOCOM:n Paapu – lapsen parhaaksi – hanketta. Tutkimusongelma on muotoiltu yhdeksi kysymykseksi: *Toteutuuko kasvatuskumppanuus vanhempien mielestä päivähoiton henkilöstön kanssa?* (Ohlsbom & Pohjola 2006.)

Tärkeimpiä tutkimustuloksia ovat vanhempien kokemukset siitä, että henkilökunta kuuntelee ja arvostaa heidän mielipiteitään. Suurin osa vastaajista, 87 %, oli myös sitä mieltä, että he ovat tasavertaisia kasvatuskumppaneita päivähoiton henkilöstön kanssa. Vanhempien mahdollisuus vaikuttaa yhteistyömuotoihin ja vanhempainiltojen sisältöihin, on Ohlsbomin ja Pohjolan tutkimuksen mukaan vähäistä. Tämän opinnäytetyön kannalta merkittävin tutkimustulos Ohlsbomin ja Pohjolan opinnäytetyössä on se, että vanhemmat olivat erityisen tyyty-

väisiä juuri perhepäivähoitoon ja toivovat perhepäivähoidon lisääntyvän alle esi-kouluikäisten lasten hoitomuotona. (Ohlsbom & Pohjola 2006.)

Saastamoinen (2009) Joensuun yliopistosta on tutkinut kasvatustieteiden pro gradu-tutkimuksessaan äitien kokemuksia ja käsityksiä perhepäivähoidosta sekä kasvatuskumppanuudesta. Tutkielman pääkysymys on muodostettu seuraavanlaiseksi: *Millaisia ovat äitien kokemukset perhepäivähoidosta, perhepäivähoidon varhaiskasvatuksesta ja yhteistyöstä, sekä millaisia heidän kokemuksensa ja käsityksensä kasvatuskumppanuudesta ovat?*

Tutkielman tärkeimmissä tuloksissa nousi esille, että perhepäivähoito valittiin lapsen hoitomuodoksi lapsen nuoren iän ja pienten ryhmäkokojen vuoksi. Perhepäivähoidon varhaiskasvatuksessa korostettiin lapsen yksilöllisten tarpeiden huomiointia, kodinomaisuutta sekä perushoidon merkitystä. Tutkimuksessa haastatellut äidit kokivat kasvatusvastuun kuuluvan ensisijaisesti kodille, jota päivähoito tukee. Kodin ja perhepäivähoidon yhteistyön tärkeimpinä asioina pidettiin päivittäisiä keskusteluja aamuin ja illoin. Varhaiskasvatussuunnitelma koettiin tärkeäksi arjen apuvälineeksi perhepäivähoidossa, mutta sen toteutus ei saa muodostua liian työlääksi tai aikaa vieväksi osaksi perhepäivähoitoa. Äitien kokemuksista ja käsityksistä välittyy aito arvostus perhepäivähoitoa kohtaan niin lasten kasvattajana kuin yhteistyö- ja kasvatuskumppanina. (Saastamoinen 2009.)

4 Ekologinen teoria

Urie Bronfenbrenner on vuonna 1979 kehittänyt teorian The Ecology of Human Development – ekologinen teoria. Bronfenbrennerin teorian mukaan lapsi kehittyy vuorovaikutuksessa erilaisten kasvuympäristöjen kanssa. Bronfenbrennerin ekologinen teoria on vaikuttanut suomalaiseseen varhaiskasvatustutkimukseen, ja teorian keskeiset asiat ovat laajalti tunnettuja maassamme. Ekologisen teorian sovellusarvo suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on nimenomaan sen kokonaisvaltaisuudessa, eli siinä, että teoria huomioi lapsen kehittyvän vuorovaiku-

tuksessa erilaisten kasvuympäristöjen kanssa. (Puroila & Karila 2001, 204–225.)

Ekologisessa teoriassa lapsen kasvuympäristön ajatellaan koostuvan sisäkkäin rakentuneista järjestelmistä, jotka Bronfenbrenner on nimittänyt mikro-, meso-, ekso-, ja makrosysteemeiksi. Kehityksen oletetaan ekologisen teorian mukaan tapahtuvan näiden edellä mainittujen ympäristösysteemien ja kehittyvän lapsen välisenä vuorovaikutuksena. Ekologinen teoria lähtee siitä, että kaiken keskipisteenä on lapsi. Lapsi on osa perhettään, mistä muodostuu mikrosysteemi. Muita mikrosysteemejä ovat myös päivähoido, sukulaiset ja lapsen toveripiiri. Mikrosysteemeissä lapsi on suorassa vuorovaikutuksessa systeemiin kuuluviin ihmisiin. (Puroila & Karila 2001, 207–215.)

Seuraava taso, eli mesosysteemi, muodostuu, kun kehittyvä lapsi kohtaa toisen mikrosysteemin, eli kun lapsi aloittaa esimerkiksi päivähoidon. Mesosysteemi pitää sisällään ne aikuiset ihmiset, jotka ovat vuorovaikutuksessa lapsen ja perheen kanssa, kuten päivähoidon henkilöstö. Lapsen kehityksen kannalta mesosysteemin muodostumisella on keskeinen rooli, sillä mesosysteemeissä tehdään merkittävää yhteistä kasvatustyötä vanhempien ja päivähoidon henkilöstön välillä. (Puroila & Karila 2001, 207–215.)

Lapsen kehityksen kannalta merkittäviä ovat myös ne ympäristöt, joissa lapsi ei itse ole aktiivisena toimijana. Näitä ympäristötasoja Bronfenbrenner nimittää eksosysteemeiksi. Tärkeimpiä lapsen kehitykseen vaikuttavia eksosysteemejä ovat vanhempien työpaikka ja siellä vallitsevat työolosuhteet. (Puroila & Karila 2001, 207–215.) Makrosysteemi on ekologisen teorian vuorovaikutuksen neljäs taso, joka kertoo vallitsevasta yhteiskunnallisesta tilanteesta. Lapsen kasvuun vaikuttavat yhteiskunnan poliittinen ja taloudellinen tilanne. Lapsen kehityksellä on aivan erilaiset lähtökohdat esimerkiksi maassa, jossa vallitsee poliittisesti epävakaa ajat, kuin poliittisesti vakaassa maassa (Järvinen ym. 2009, 32). Makrosysteemin vaikutus lapsen kehitykseen perustuu myös siihen, että tietty aika ja kulttuurinen ympäristö määrittävät lapsen kehityksen mahdollisuuksia ja rajoja (Puroila & Karila 2001, 213).

4.1 Kasvatuskumppanuus ekologisen teorian viitekehyksessä

Kasvatuskumppanuuden näkökulmasta tarkasteltuna ekologisen teorian painoarvo on siinä, että teoria huomioi lapsen erilaisten kasvuympäristöjen keskinäisen vuorovaikutuksen ja sen merkityksen lapsen kehitykseen. Bronfenbrenner väittää teoriassaan, että lapsen kehityksen kannalta oleellinen ympäristö ei rajoitu pelkästään yhteen ympäristöön, vaan laajenee lapsen lähiympäristöjen välisiin suhteisiin sekä laajempiin ulkopuolisiin ympäristövaikutuksiin. (Puroila & Karila 2001, 207.) Toisin sanoen päivähoiton kontekstissa väite tarkoittaa sitä, että lapsen kehityksen kannalta parhaimpaan lopputulokseen päästään, kun vanhempien ja päivähoiton henkilöstön välillä on hyvä ja kunnioittava yhteistyösuhde; kasvatuskumppanuus.

Vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan välinen yhteistyö muodostaa lapsen elämänpiirien välisen mesosysteemin. Bronfenbrennerin ekologisen teorian mukaan mesosysteemin toimivuuden kannalta on olennaista, että mikrosysteemien välillä vallitsee yhteisymmärrys tavoiteltavista päämääristä. Mikrosysteemien välillä tulisi myös vallita avoin ja kaksisuuntainen kommunikaatio. (Puroila & Karila 2001, 212–213.) Ekologinen teoria siis tukee kasvatuskumppanuuden periaatteita: kasvatuskumppanuudessa pyritään löytämään yhteisymmärrys lapsen parhaaksi, ja se toteutuu vanhempien ja päivähoiton henkilöstön välisessä avoimessa ja vastavuoroisessa keskustelussa, jossa molemmat kunnioittavat toistensa näkemyksiä. (Kaskela & Kekkonen 2006.) Kasvatuskumppanuus edellyttää vanhempien ja päivähoiton henkilöstön yhteisymmärrystä kasvatuksen tavoitteista. Yhteiset tavoitteet kasvatuksessa ovat merkityksellisiä lapsen kehityksen kannalta, sillä ekologisen teorian mukaan lapsen kehityksen kriittisin vaihe on silloin kun lapsi siirtyy mikrosysteemistä toiseen, kuten tapahtuu silloin kun lapsi aloittaa päivähoiton. (Puroila & Karila 2001, 212–213.)

Ekologisella teorialla on ollut vahva jalansija suomalaisessa varhaiskasvatuksen tutkimuksessa. Teoria on tullut tutuksi suomalaisen varhaiskasvatuksen alueella

juuri Huttusen (1984) perheiden ja päivähoidon henkilöstön väliseen yhteistyöhön kohdistuneen tutkimuksen kautta. Perheiden ja päivähoidon henkilöstön välisellä yhteistyöllä ja kasvatuskumppanuudella pyritään ennaltaehkäisemään lapsen kehityksellisiä riskejä, joita saattaisi ilmetä lapsella nimenomaan siitä syystä, että eri mikrosysteemeillä on liian erilaiset toimintatavat. Mikrosysteemiin, eli lapsen erilaisten kasvuympäristöjen, saumaton yhteistyö on monessa suomalaisessa päivähoitoyhteisössä työn tavoite. Bronfenbrennerin ajatukset mesosysteemin toimivuudesta ovat siis tunnustettuja maassamme, ja ekologisen teorian voidaan sanoa olevan yksi keskeisimmistä perheiden kanssa tehtävän yhteistyön tulkintakehyksistä suomalaisessa päivähoitossa. (Puroila & Karila 2001, 218.)

5 Laatu päivähoitossa ja perhepäivähoitossa

Puhuttaessa päivähoiton laadusta, tulee ottaa huomioon se tosiasia, että kasvatuskumppanuus on yksi tärkeimmistä laatutavoitteista päivähoitossa. Vuonna 2002 valmistuneet valtioneuvoston valtakunnalliset linjaukset varhaiskasvatuksesta toimivat varhaiskasvatuksen laadunhallinnan kehittämisen taustalla. Valtakunnallisissa linjauksissa painotetaan nimenomaan vanhempien ja henkilöstön välistä kasvatuskumppanuutta. Kasvatuskumppanuuden painottumista varhaiskasvatuksessa kuvastaa myös valtakunnallisissa linjauksissa käytetty varhaiskasvatuksen määrittely:

” varhaiskasvatus on lapsen eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista”. (Alila & Parrila 2004, 15.)

5.1 Laadunhallinnan taustaa

Päivähoiton laadunhallinnan perustana toimivat samat lait ja asetukset sekä asiakirjat ja dokumentit, jotka ohjaavat yleisesti päivähoitoa (Alila & Parrila 2004, 11–17). Keskeisimpiä lakeja ovat kuitenkin laki lasten päivähoitosta (19.1.1973/36) ja asetus lasten päivähoitosta (16.3.1973/239). Laadunhallinnan ja kehittämisen tueksi on lisäksi laadittu useita valtakunnallisia asiakirjoja, kuten jo edellä mainittu Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset ja Varhaiskas-

vatussuunnitelman perusteet. Sekä lakien että asiakirjojen tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuksen sisällön ja laadun kehittämistä sekä edistää varhaiskasvatuksen valtakunnallisesti yhtenäistä toteutusta. (Järvinen ym. 2009, 201.)

Laadunhallinnan taustalla on asiakaslähtöisyyden periaate. Järvinen ym. toteavat, että laadukkaalla varhaiskasvatuksella pyritään aina vastaamaan asiakkaiden, eli perheiden, tarpeisiin. Päivähoitolaki takaa subjektiivisen päivähoito-oikeuden kaikille alle kouluikäisille lapsille, mutta laadunhallinnalla ja sen kehittämisellä pyritään takaamaan lapsille oikeus myös laadukkaaseen päivähoitoon. (Järvinen ym. 2009, 201–203.)

5.2 Laatutekijät ja –tavoitteet päivähoidossa ja perhepäivähoidossa

Eeva Hujala on julkaissut jo vuonna 1995 ensimmäisen päivähoitoon tarkoitetun laadunarvioinninmallin. Oulun yliopiston Varhaiskasvatuskeskus kehitti tätä mallia eteenpäin yhdessä 22 kokeilukunnan päivähoitohenkilöstön ja vanhempien sekä asiantuntijatahojen kanssa vuosina 1995–1999 yhteistyöprojektissään Laadun arviointi päivähoidossa. Projektin luoma malli perustuu kontekstuaalisen kasvun näkökulmaan ja konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. (Alila & Parrila 2004, 29–30.)

Laadun arviointi päivähoidossa – projektin mallin mukaan päivähoidon laatua ohjaavat puitetekijät, välilliset tekijät, kasvatusprosessiin liittyvät tekijät ja vaikuttavuustekijät. Puitetekijät säätelevät laadukkaan päivähoidon toteuttamista. Välilliset tekijät säätelevät laatua toiminnallisesti. Tämän opinnäytetyön kannalta merkittävin välillinen tekijä on henkilökunnan ja vanhempien välinen yhteistyö, sillä se tarkoittaa sitä, että kasvatuskumppanuutta tulee tarkastella myös laadun näkökulmasta. Vaikuttavuustekijöitä ovat lapsen myönteiset kokemukset, lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen, vanhempien tyytyväisyys ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. (Parrila 2002a, 48; Alila & Parrila 2004, 30-31; Järvinen ym. 2009, 201–203.)

Laadun arviointi päivähoitossa - projekti on laatinut kullekin laatutekijälle laatuvaatimukset ja laatutavoitteet. Laatuvaatimukset perustuvat päivähoitoa ohjaavaan lainsäädäntöön ja ne toimivat perusedellytyksinä päivähoitotoiminnalle. Laatutavoitteet taas ovat jäsentyneet varhaiskasvatustutkimuksen ja – teorian sekä asiantuntijapalautteen pohjalta. Laatutavoitteet määrittävät päivähoitossa toteutettavaa kasvatustyötä. Päivähoidon laatutavoitteiksi on esitetty seuraavaa:

- 1. Vanhemmat ja henkilökunta keskustelevat kasvatuksen taustalla olevista arvoistaan sekä sopivat yhteisistä kasvatuseriaa-
tusten periaatteista ja tavoista. Yhteisesti sovitut periaatteet kirjataan ja niiden toteutumista arvioidaan.*
- 2. Yhteisesti sovitut periaatteet ja tavoitteet toimivat varhaiskasvatustoiminnan perustana päivähoitossa.*
- 3. Vastuu yhteistyön käynnistymisestä ja ylläpitämisestä on ensisijaisesti päivähoitoyhteisön henkilökunnalla.*
- 4. Yhteistyön toteuttamisessa otetaan huomioon perheiden yksilökeskeiset tarpeet ja toiveet. Perheen asiantuntemusta ja päätöksentekoa arvostetaan.*
- 5. Yhteistyö perustuu avoimeen, kaksisuuntaiseen kommunikointiin, jossa otetaan huomioon vanhempien ja henkilökunnan erilaiset roolit kasvattajana.*
- 6. Henkilökunta suhtautuu vanhempiin omien lastensa kasvatustyön asiantuntijoina.*
- 7. Vanhemmat pidetään ajan tasalla päivähoitoyhteisön toiminnasta sekä lapsen kehitys- ja oppimisprosessin etenemisestä.*
- 8. Vanhemmat osallistuvat päivähoitoyhteisön toimivuuden arviointiin ja kehittämiseen. (Alila 2005, 83.)*

Edellä esitetyistä päivähoitoyhteisön laatutavoitteista on johdettu laatukriteerit niin perhepäivähoitoyhteisölle kuin päiväkodeillekin. Laatukriteerit ovat konkreettisia arjen työssä käytettäviä arviointilausekkeita, joilla perhepäivähoitoyhteisön tai -ohjaaja, vanhemmat tai hallinto voivat arvioida toimintaa vaikkapa vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön näkökulmasta. (Alila 2005, 84.) Kasvatuskumppanuuden toteutumista perhepäivähoitoyhteisön työ- ja toimintatapojen kautta arvioidaan seuraavalla tavalla:

Perhepäivähoitaja ja hänen esimiehensä tekevät yhdessä vanhempien kanssa suunnitelman lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. (Liittyy laatutavoitteeseen 1)

Hoito-, kasvat- ja opetussuunnitelmaa ja sen toteutumista arvioidaan säännöllisesti, ainakin kerran vuodessa. (Liittyy laatutavoitteeseen 1)

Perhepäivähoitajan ja vanhempien välisen yhteistyön muodoista keskustellaan ja sovitaan kirjallisesti jokaisen perheen kanssa erikseen. (Liittyy laatutavoitteeseen 4)

(Perhepäivähoidon laatukriteerit 2000, 88–90.)

5.3 Kasvatuskumppanuus ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö laadun keskipisteenä

Päivähoidolle esitetyt laatutavoitteetkin osoittavat, että kasvatuskumppanuus on yksi tärkeimmistä laadun edellytyksistä päivähoidossa, kuten Järvinen ym. (2009, 202) toteavat. Myös Parrila (2002a, 52) esittää yhteistyön vanhempien kanssa olevan yksi keskeisimmistä laatutekijöistä päivähoidossa. Hän toteaa, että vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on aina ollut Suomessa yksi päivähoiton painopistealueista. Suomalainen lainsäädäntökin korostaa yhteistyön merkitystä laadun keskipisteenä päivähoitolaissa (1973/36), jonka toisessa pykälässä todetaan päivähoiton yhdeksi tavoitteeksi tukea koteja näiden kasvatustehtävässä.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa (2002) korostuu päivähoiton henkilöstön ja vanhempien välinen yhteistyö. Kasvatuskumppanuus käsite esiintyy tässä asiakirjassa ensimmäisen kerran. Linjauksissa korostetaan kasvatuskumppaneiden, eli sekä päivähoiton henkilöstön että vanhempien, asiantuntemuksen hyödyntämistä lasta koskevissa asioissa. (Parrila 2002a, 52.) Myös tästä syystä kasvatuskumppanuus ja yhteistyö tulee nähdä keskeisenä tekijänä laadukkaassa päivähoidossa.

Vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä perhepäivähoidossa on tutkittu vähän, mutta yleisesti ottaen yhteistyö on nähty tutkimuksissa perhepäivähoidon vah-

vuutena, ja perhepäivähoitajien ja vanhempien välistä suhdetta on kuvattu ystävälliseksi, luontevaksi ja läheiseksi. Joissakin tutkimuksissa taas korostuvat yhteistyön ongelmat perhepäivähoidossa. Näitä ongelmia ovat esimerkiksi olleet perhepäivähoitajan negatiiviset tunteet vanhempia kohtaan, perhepäivähoitajien riittämätön koulutus toimia yhteistyössä vanhempien kanssa, se, että vanhemmat eivät ole saaneet lastaan haluamaansa hoitomuotoon ja vanhempien näkemys siitä, että perhepäivähoitajan koti on yksityisalue, jossa vanhemmat kokevat itsensä tunkeilijoiksi. Toisaalta taas Parrilan mukaan Huttunen (1988) on todennut yhteistyön toteutuvan paremmin ja luontevimmin lasta ja kasvatusta koskevissa asioissa perhepäivähoidossa kuin päiväkodissa. Huttusen (1988) tutkimuksessa perhepäivähoidon lasten vanhemmat ilmoittivat keskustelevansa kasvatukseen ja perheeseen liittyvistä asioista huomattavasti paljon enemmän hoitajan kanssa kuin päiväkotilasten vanhemmat. (Parrila 2002a, 52–53.)

6 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa kerron opinnäytetyöni menetelmällisistä ratkaisuista ja arvioin tutkimuksen eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyviä tekijöitä. Esittelen myös tutkimuskysymykset, lähestymistavan ja tutkimuskohteen, ja käsittelen aineistonkeruutapaa ja -vaiheita sekä aineiston analyysiprosessia.

6.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tutkimuskysymykset

Lapsen kasvun ja kehityksen kannalta on erittäin oleellista, kuinka yhteistyö lapselle tärkeiden tahojen, eli kodin ja päivähoidon välillä toimii. Tärkeää on, että yhteistyö on molemmat osapuolet huomioon ottavaa ja kunnioittavaa. Opinnäytetyössäni tutkin perhepäivähoitajien ja perhepäivähoidossa olevien lasten vanhempien näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta.

Opinnäytetyöni tavoitteena on etsiä vastausta seuraavaan pääkysymykseen, toteutuuko kasvatuskumppanuus perhepäivähoidossa Lappeenrannassa? Tavoitteena on myös etsiä vastauksia seuraaviin pääkysymyksiä täydentäviin kysymyksiin: Millaisia ovat vanhempien ja perhepäivähoitajien kokemukset ja käsi-

tykset kasvatuskumppanuudesta ja mitkä asiat koetaan tärkeiksi kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta? Mitä mahdollisia yhteneväisyyksiä tai eroja on perhepäivähoitajien ja vanhempien näkemyksissä kasvatuskumppanuudesta? Ja mitä mahdollisia kehittämistarpeita on perhepäivähoidon kasvatuskumppanuuden toteuttamisessa?

6.2 Laadullinen tutkimusote

Olen valinnut opinnäytetyöhöni kvalitatiivisen, eli laadullisen lähestymistavan, sillä Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 161) mukaan laadullisella tutkimuksella pyritään kuvaamaan todellista elämää. Opinnäytetyössäni tutkin perhepäivähoitajien ja vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta eli tutkin sitä todellisuutta, jossa perhepäivähoitajat ja vanhemmat elävät. Laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja sen avulla tutkitaan sellaisia asioita, joita on vaikea mitata määrällisesti (Hirsjärvi ym. 2009, 164). Kokemuksia kasvatuskumppanuudesta on vaikea mitata määrällisesti, ja sen vuoksi valitsin opinnäytetyöhöni laadullisen lähestymistavan.

Ihmiset tulkitsevat asioita valitsemastaan näkökulmasta ja sillä ymmärryksellä, joka heillä kulloinkin on. Tämä on laadullisen tutkimuksen lähtökohta ja tähän sisältyy ajatus todellisuuden moninaisuudesta. Tutkimuksessa ei kuitenkaan voi pirstoa todellisuutta mielivaltaisesti osiin vaan on otettava huomioon se tosiasia, että tapahtumat muovaavat samanaikaisesti toinen toistaan. Laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa ja aineisto kerätään luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan usein ihmistä tiedon keruun välineenä, jolloin tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittaviensa kanssa kuin erilaisilla mittausvälineillä hankittavaan tietoon. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija pyrkii paljastamaan odottamattomia seikkoja, minkä vuoksi laadullisen tutkimuksen lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesin testaaminen vaan aineiston monivaiheinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Tutkija ei määrää sitä, mikä tutkimuksessa on tärkeää. Laadullisessa tutkimuk-

nessa suositaan tästä syystä sellaisia metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ”äänet” pääsevät esille. Tällaisia metodeja ovat esimerkiksi teemahaastattelu, ryhmähaastattelu ja osallistuva havainnointi, joista jälkimmäistä käytin tiedon keruun menetelmänä myös tässä opinnäytetyössä. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

Tuomen ja Sarajärven mukaan (2006, 18–19) laadullinen tutkimus tarvitsee aina perustakseen vankkaa teoriaa. Tutkimuksessa tarvitaan teoriaa tutkimuskokonaisuuden mieltämiseen. Teorialla kuvataan tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ja niiden välisiä suhteita. Tutkimuksen teorian eli viitekehyksen, muodostavat se, mitä tutkittavasta ilmiöstä tiedetään ennestään sekä tutkimusta ohjaava metodologia. Teorian on myös tuettava tuloksia.

6.3 Tutkimuksen kohderyhmä, tiedonkeruun menetelmät ja toteutus

Laadullisen tutkimuksen tyypillisimpiä piirteitä on se, että siinä kohderyhmä valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmää käyttäen (Hirsjärvi ym. 2009, 164). Opinnäytetyöni kohderyhmäksi valitsin Lappeenrannan kaupungin kunnalliset omassa kodissaan työskentelevät perhepäivähoitajat ja kunnallisessa perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat, sillä halusin tutkia kasvatuskumppanuuden toteutumista sekä ammattilaisten että vanhempien näkökulmasta saadakseni mahdollisimman laajan kokonaiskuvan perhepäivähoidon kasvatuskumppanuudesta.

Etenin opinnäytetyössäni siten, että aiheen valittuani otin yhteyttä Lappeenrannan kaupungin perhepäivähoidon ohjaajaan Anne Kouvo-Suutariin, jolle kerroin aiheestani. Keskustelimme yhdessä opinnäytetyön toteutuksesta ja päädyimme siihen, että paras tapa kerätä perhepäivähoitajien osuus aineistosta olisi keskusteluiltojen järjestäminen ja, että vanhempien osuus olisi helpointa ja kätevinä kerätä kyselyn avulla. Lappeenrannan kaupungin perhepäivähoidon ohjaajat eri alueilta pyysivät vapaaehtoiset perhepäivähoitajat keskusteluryhmääni. Ennen varsinaista aineiston keruuta minun piti hakea tutkimuslupaa Lappeenrannan kaupungin Kasvatus- ja opetustoimelta. Tutkimuslupa myönnettiin minulle viranhaltijanpäätöksellä 17.2.2011. Minä otin tämän jälkeen puhelimitse yhteyttä

tutkimukseen suostuneisiin perhepäivähoitajiin ja kerroin opinnäytetyöni tarkoituksesta. Lähetin perhepäivähoitajille myös saatekirjeen (liite 1) sähköpostitse, jossa selvitin opinnäytetyöni tavoitteita. Sovimme keskusteluiltojen ajankohdasta yhdessä hoitajien kanssa. Vanhemmille lähetin saatekirjeet (liite 2) kyselystä keskusteluryhmääni osallistuneiden perhepäivähoitajien kautta. Keskusteluillat pidettiin helmi-huhtikuun välisenä aikana, ja paikkana toimi Saimaan ammattikorkeakoulun luokkatila. Saatekirjeet vanhemmille lähetin huhtikuun alussa, ja vastausaikaa kyselyyn oli huhtikuun loppuun saakka. Kysely (Liite 3) suoritettiin internetissä Webropol-ohjelman avulla. Koin Webropol-kyselyn luotettavaksi, aikaa säästäväksi ja tehokkaaksi keinoksi kerätä tietoa.

Perhepäivähoitajien osuuden aineistosta keräsin osallistuvan havainnoinnin menetelmällä, sillä järjestin heille kolme keskusteluiltaa, joissa keskustelimme kasvatuskumppanuudesta. Keskusteluiltoihin osallistui alun perin viisi perhepäivähoitajaa, mutta viimeisessä keskusteluillassa paikalla oli vain kolme. Perhepäivähoitajien luvalla nauhoitin keskusteluillat, joista muodostui perhepäivähoitajien osuus aineistosta.

Ensimmäisessä keskusteluillassa pidin perhepäivähoitajille keskustelumutoisen ryhmähaastattelun, jota varten olin pohtinut valmiiksi kasvatuskumppanuuteen liittyviä kysymyksiä. Toisella keskustelukerralla teimme asteikkoharjoituksen. Harjoituksessa oli kuvitteellinen asteikko 1–5, jossa yksi merkitsi yhtä kuin täysin eri mieltä ja viisi merkitsi yhtä kuin täysin samaa mieltä. Olin valmistanut kasvatuskumppanuuteen liittyviä väittämiä, ja perhepäivähoitajien tuli asettua asteikolla sen numeron kohdalle, joka parhaiten vastasi hänen näkemystään väittämästä. Oma näkemys tuli perustella, ja tällä tavalla tuli asioista keskusteltua. Viimeisessä keskusteluillassa keskustelimme yleisesti päivähoiton aloituksesta sekä sen merkityksestä kasvatuskumppanuudessa sekä perhepäivähoitajien omista tuntemuksista erilaisissa kohtaamisen tilanteissa vanhempien kanssa.

Valitsin osallistuvan havainnoinnin tiedonkeruun menetelmäksi siitä syystä, että osallistuvassa havainnoinnissa tutkija toimii aktiivisesti yhteistyössä tutkittavien

kanssa. Sosiaaliset vuorovaikutussuhteet muodostuvat tärkeäksi osaksi tiedonhankintaa. Osallistumisen asteet osallistuvan havainnoinnin menetelmässä voivat vaihdella. Täydellisessä osallistumisessa tutkija pyrkii pääsemään täydellisesti ryhmän jäseneksi, mutta tästä voi syntyä ongelmia. Ongelmat liittyvät usein tutkimuksen eettisyyteen, sillä tutkija joutuu pohtimaan miten kertoa tutkitaville tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta esimerkiksi sellaisissa ryhmissä, jotka eivät todennäköisesti suostuisi tutkimukseen. Tutkijalle tästä muodostuu käytännön ristiriita, sillä toisaalta hänen pitäisi toimia luonnollisesti ja aidosti, mutta toisaalta hän on myös keräämässä tietoa tieteellistä tarkoitusta varten. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 84–85; Hirsjärvi ym. 2009, 216–217.)

Osallistuja havainnoijana on vaihtoehto täydelliselle osallistumiselle. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tutkija osallistuu havainnoijana ryhmän elämään, mutta tekee tutkitaville kuitenkin myös kysymyksiä (Hirsjärvi ym. 2009, 216–217). Opinnäytetyössäni olen aineistoa kerätessäni toiminut osallistuvana havainnoijana, sillä perhepäivähoitajille järjestämässäni keskusteluilloissa osallistuin keskusteluihin myös itse muun muassa esittämällä perhepäivähoitajille keskustelujen aikana kysymyksiä.

Osallistuvan havainnoinnin vahvuuksia on se, että siinä tutkimukseen osallistuvien henkilöiden tietoa arvostetaan ja uskotaan siihen, että jokaiseen asiaan on enemmän kuin yksi näkökulma. Osallistuvan havainnoinnin lähtökohtana tutkimusmenetelmänä on se periaate, että asioiden eri näkemykset tulevat paremmin esiin, kun niistä keskustellaan ryhmässä. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija on oppijan roolissa; hän ei ole tullut paikalle opettaakseen tai kehittääkseen. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 84–85.)

Perhepäivähoidossa olevien lasten vanhempien osuuden aineistosta keräsin internetissä täytettävän kyselyn avulla. Valitsin kyselyn aineiston keruun menetelmäksi sen tähden, että se on tehokas ja aikaa säästävä tapa saada tietoa asiasta. Hirsjärven ym. (2009, 195) mukaan kyselyn etuna voidaan pitää sitä, että sen avulla voidaan kerätä laajakin tutkimusaineisto. Kyselyn toteuttamisen kannalta on tärkeää suunnitella kyselylomake huolellisesti. Hyvin suunniteltu

lomake on selkeä ja helposti ymmärrettävissä oleva. Huolellinen suunnittelu lisää myös vastausten luotettavuutta, sillä huolella laadituilla kysymyksillä vältetään väärinymmärryksiä ja näin vastauksilla saadaan totuudenmukaisia tuloksia.

Kyselyllä on myös haittapuolensa, niin kuin jokaisella tiedonkeruun menetelmällä. Lähetin kyselyitä 15 vanhemmalle, joista ainoastaan kaksi vastasi. Kyselyn yhtenä haittapuolena onkin mahdollinen suuri kato eli vastaamattomuus (Hirsjärvi ym. 2009, 195). En kuitenkaan kokenut mielekkääksi alkaa vaatia vastauksia vastaamatta jättäneiltä vanhemmilta, sillä vastaamisen tulisi olla vapaaehtoista. Hirsjärven ym. (2009, 201) mukaan kyselyn haittoiksi voi lukea myös sen, ettei voi varmistua siitä, kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet kyselyyn: ovatko he vastanneet huolellisesti ja rehellisesti. Eräs haittapuoli kyselyssä on heidän mukaan myös se, ettei tutkija voi tietää, kuinka selvillä ja perehtyneitä vastaajat ovat tutkittavasta aiheesta. Tämän välttääkseni sijoitin kyselyn alkuun tekstin, jossa avasin kasvatuskumppanuuden käsitettä.

Valmiit vastausvaihtoehdot voivat Hirsjärven ym. (2009, 201) mukaan myös muodostua kyselyä haittaavaksi tekijäksi, sillä ei ole selvää, kuinka onnistuneita valmiit vastausvaihtoehdot ovat vastaajan näkökulmasta. Heidän mukaan avoimet kysymykset taas osoittavat, mikä on keskeistä tai tärkeää vastaajien mielestä. Laadin kyselyyn avoimia kysymyksiä, sillä avoimet kysymykset sallivat vastaajien ilmaista itseään omin sanoin. Valitsin avoimet kysymykset juuri siksi, että ne eivät tarjoa valmiita vastauksia. Näin voitiin paremmin välttyä väärinymmärryksiltä. Toki vastaajat voivat tulkita avoimetkin kysymykset väärin, mutta pyrin välttämään tämän laatimalla kysymykset huolellisesti. Käytin kysymysten laadintaan paljon aikaa, sillä halusin laatia sellaisia kysymyksiä, jotka vanhemmat ymmärtäisivät helposti. Laadin lopulliset kysymykset yhteistyössä perhepäivähoidon ohjaajan kanssa. Valitsin avoimet kysymykset sen tähden, etten halunnut myöskään ohjailla vanhempien vastauksia valmiilla vastausvaihtoehdoilla ja näin tehdä oletuksia siitä, mikä olisi heidän mielestään tärkeää.

6.4 Aineiston analyysi

Tutkimuksen ydin on kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko. Analyysi on tärkeä vaihe tutkimuksessa, ja siihen tähdätään tutkimusta aloitettaessa. Aineiston analysoinnin vaiheessa tutkijalle selviää, minkälaisia vastauksia hän saa tutkimusongelmiin. Voi olla, että analyysivaiheessa tutkijalle selviää myös, miten ongelmat olisi alun perin pitänyt asettaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 221.)

Analyysi etenee niin, että ensin kerätty aineisto tarkistetaan. Aineistosta tulee tarkistaa kaksi asiaa: onko aineistossa selviä virheellisyyksiä ja puuttuuko tietoja. Jos aineiston keruumenetelmänä on käytetty kyselyä, on päätettävä, pitääkö joitakin kyselyistä hylätä. Analyysin toisena vaiheena on tietojen täydentäminen. Tietoja voi täydentää esimerkiksi haastattelemalla kyselyyn vastanneita ja karhuamalla kyselyitä. Tästä analyysi etenee kolmanteen vaiheeseen, jossa aineisto järjestetään tiedon tallennusta ja analyysija varten. Laadullisen tutkimuksen aineiston järjestäminen on aikaa vievää ja suuri töistä. (Hirsjärvi ym. 2009, 221–222.)

Laadullisen tutkimuksen aineisto tallennetaan usein siten, että se kirjoitetaan sanasta sanaan puhtaaksi. Tätä vaihetta kutsutaan litteroinniksi. Aineisto voidaan litteroida kokonaan tai valikoiden, esimerkiksi teema-alueiden mukaisesti. Litteroinnin jälkeen tulisi tehdä vahva päätös siitä, mikä aineistossa kiinnostaa ja käydä aineisto läpi erottamalla ja merkitsemällä oman kiinnostuksen kohteena olevat asiat. Kaikki muut asiat pitää jättää pois tutkimuksesta. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 94.) Tämän jälkeen merkityt asiat kerätään yhteen ja erikseen muusta aineistosta, jonka jälkeen tämä osa aineistosta luokitellaan, teemoitetaan, ryhmitellään tai tyytitellään. Tämän prosessin jälkeen kirjoitetaan tuloksista yhteenveto. (Hirsjärvi ym. 2009, 222.)

Opinnäytetyöni analysoinnin aloitin jo heti tutkimusvaiheessa, kun pidin perhepäivähoitajille keskusteluiltoja. Keskusteluiltojen aikana tein jatkuvasti täydentäviä kysymyksiä perhepäivähoitajille, jotta välttyisin virheellisyyksiltä ja väärintymmärryksiltä. Vanhempien vastattua kyselyyni, tarkistin vastaukset mahdol-

listen virheellisyyksien ja puutteiden vuoksi. Kaikkiin kysymyksiin oli vastattu hyvin, mutta vanhempien osuus aineistosta tosin jäi aika niukaksi, kun suurin osa oli jättänyt vastaamatta. Mutta kuten jo aikaisemmin kerroin, en kokenut mielekkääksi vaatia vastauksia, sillä vastaamisen tuli olla vapaaehtoista. Tuomen ja Sarajärven (2006, 76) mukaan vastaamattomuus laadullisessa tutkimuksessa ei yleensä ole ongelma tutkimuksen yleistettävyyden kannalta. Vaikka vanhempien vastauksia palautui vain kaksi, koin, että näihin kahteen kyselyyn oli kuitenkin vastattu sen verran hyvin, että saisin niistä vastauksia tutkimuskysymyksiini. Etenin analyysissäni keskusteluiltojen jälkeen kolmanteen vaiheeseen eli aloitin keskusteluiltojen litteroinnin. Vastausajan päätyttyä keräsin myös internetkyselyiden vastaukset yhteen.

Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa voidaan analysoida monin eri tavoin. Kun pyritään selittämään, käytetään usein tilastollista analyysia ja päätelmien tekoa. Jos taas pyritään ymmärtämään, käytetään usein laadullista analyysia ja päätelmien tekoa. (Hirsjärvi ym. 2009, 224.) Laadullisen analyysin muotoja ovat aineistolähtöinen, teoriasidonnainen ja teorialähtöinen analyysi (Tuomi & Sarajärvi 2006, 97–99).

Aineistolähtöisessä analyysissä tutkimuskokonaisuudesta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus. Analyysiyksiköt valitaan tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaan, jolloin ne eivät ole etukäteen sovittuja tai harkittuja. Aikaisemmilla havainnoilla, tiedoilla tai teorioilla ei pitäisi olla mitään vaikutusta analyysin toteuttamiseen tai lopputuloksiin, koska analyysin oletetaan olevan aineistolähtöistä. Teoriasidonnaisessa analyysissä teoria voi toimia analyysin etenemisen apuna, mutta analyysiyksiköt valitaan aineistosta. Aiempi tieto kuitenkin ohjaa tai auttaa analyysia. Analyysistä on kaiken kaikkiaan tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta aikaisemmalla tiedolla ei ole tarkoitus testata teoriaa vaan aukoa uusia ajatusuria. Teorialähtöinen analyysi nojaa johonkin tiettyyn teoriaan tai malliin. Tutkimuksessa kuvaillaan tämä malli, ja sen mukaan valitaan aineistosta kiinnostavat asiat. Tutkittava ilmiö siis määritellään jonkin aikaisemmin tunnetun teorian mukaisesti. Analyysia ohjaa aikaisempi tieto ja analyysin tarkoituksena on testata aikaisempaa tietoa uudessa konteks-

tissa. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 97–100.) Koin aineistolähtöisen sisällön analyysin olevan oman opinnäytetyöni kannalta paras vaihtoehto, sillä halusin nimenomaan saada perhepäivähoitajien ja vanhempien omat kokemukset ja käsitykset kasvatuskumppanuudesta esille.

Miles & Huberman ovat Tuomen ja Sarajärven (2006, 110) mukaan kuvanneet aineistolähtöisen laadullisen eli induktiivisen aineiston analyysia kolmivaiheiseksi prosessiksi, johon kuuluu 1) aineiston redusointi, eli pelkistäminen, 2) aineiston klusterointi, eli ryhmittely, ja 3) abstrahointi, eli teoreettisten käsitteiden luominen.

Pelkistäminen tarkoittaa sitä, että aineistosta karsitaan kaikki tutkimukselle epäolennainen informaatio pois ja sitä ohjaa tutkimustehtävä. Pelkistämässä informaatio voidaan joko tiivistää tai pilkkoa osiin. Pelkistäminen voi tapahtua niin, että litteroidusta aineistosta etsitään tutkimustehtäviä kuvaavia ilmaisuja, jotka alleviivataan erivärisillä kynillä. Ennen analyysin aloittamista, tulee sisällönanalyysissa määrittää analyysiyksikkö, joka voi olla sana tai lause. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 111–112.) Aloitin pelkistämisen tässä opinnäytetyössä alleviivaamalla litteroista tutkimukseni kannalta olennaiset asiat, kaiken muun jätin tutkimuksestani pois. Tämän jälkeen vein litteroista alkuperäisilmaukset, joita oli 151, Excel-taulukkoon, jossa aloin värikoodein yhdistelemään samaa tarkoittavia alkuperäisilmauksia pelkistetyiksi ilmaisuiksi. Analyysiyksiköksi määritin lauseen. Pelkistettyjä ilmauksia muodostui alkuperäisilmauksista yhteensä 31.

Pelkistämisen jälkeen analyysissä edetään klusterointiin eli ryhmittelyyn. Klusteroinnissa aineistosta esiin nostetut alkuperäisilmaukset käydään läpi tarkasti, ja etsitään aineistosta samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Samankaltaiset käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään alaluokaksi, jonka jälkeen luokka nimetään sen sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Luokituksella tiivistetään aineistoa, kun yksittäiset tekijät sisällytetään yleisempiin käsitteisiin. Klusterointia seuraa abstrahointi eli käsitteellistäminen. Abstrahoinnissa alkuperäisinformaatioiden käyttämistä kielellisistä ilmauksista muodostetaan teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä. Abstrahointi etenee siten, että klusteroinnissa muodostettuja alaluokkia

yhdistetään edelleen pääluokiksi, niin kauan kuin se aineiston sisällön kannalta on mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 112–113.) Etenin analyysissä edellä kuvatulla tavalla myös omassa opinnäytetyössäni (Liite 4). Muodostettuani alkuperäisilmauksista pelkistettyjä ilmauksia, aloitin pelkistettyjen ilmauksien yhdistelemisen alaluokiksi. Alaluokkia muodostui pelkistetyistä ilmauksista yhteensä kuusi. Jatkoin analyysia yhdistämällä samankaltaiset alaluokat pääluokiksi. Pääluokkia muodostui kaksi, kasvatuskumppanuus perhepäivähoidossa ja perhepäivähoitaja vanhemman kasvatuskumppanina. Sisällön analyysin jälkeen aloin kirjoittaa tuloksia auki.

6.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Pohdittaessa tutkimuksen eettisyyttä, on lähdettävä liikkeelle siitä, että jo aiheen valinta on eettinen kysymys. Aihe valikoituu tutkimuksen kohteeksi monin eri tavoin, opinnäytetyön ohjaaja voi antaa aiheen, aihe tilataan tai tutkija itse määrittelee aiheen niin kuin olen omassa opinnäytetyössäni tehnyt (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 53). Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2004, 26) pohtivat, tulisiko tutkimuksen aiheen valinnassa suosia vai välttää muodinmukaisia aiheita ja valitaanko aihe sen helpon toteutettavuuden vuoksi vaikka tiedettäisiinkin, ettei tutkimus ole kovin merkittävä. Kun pohdin aiheen valintaan liittyviä eettisiä näkökulmia oman opinnäytetyöni kannalta, voin todeta, etten ainakaan ole valinnut muodinmukaista aihetta, sillä perhepäivähoitoa on tutkittu kasvatustieteen saralla vielä melko vähän. Vielä vähemmän on tutkittu kasvatuskumppanuuden toteutumista perhepäivähoidossa, joten siksi valitsin sen opinnäytetyöni aiheeksi.

Toinen tutkimukseen liittyvä eettinen näkökohta, jota on syytä pohtia, on tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden kohtelu. Tutkijalla on monia lakisääteisiä velvollisuuksia, varsinkin silloin kun tutkimuksen kohteena on muita ihmisiä. Velvollisuudet liittyvät tutkittavien asianmukaiseen kohteluun, tutkijan vaitiolovelvollisuuteen ja tutkittavien informoimiseen tutkimuksen tarkoituksesta. (Clarkeburn & Mustajärvi 2007, 80-81.) Huomiota tulee kiinnittää erityisesti suostumuksen hankintaan, anonyymiuden takaamiseen, luottamuksellisuuteen ja ai-

neiston tallentamiseen asianmukaisesti. Tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä tulisi aina selvittää tutkimuksen tarkoitus. (Hirsjärvi ym. 2004, 26–27.)

Olen ottanut nämä eettiset näkökohdat huomioon omassa opinnäytetyössäni. Ennen keskusteluiltoja lähetin tutkimukseen osallistuville perhepäivähoitajille saatekirjeen (liite 1), jossa selvitin tutkimukseni tarkoituksen ja heidän osuutensa merkityksen tutkimuksessani. Pyysin tutkittavilta myös kirjallisen suostumuksen keskusteluiltoihin osallistumisesta. Vanhemmat vastasivat kyselyyn anonyymisti, ja selitin tämän vanhempien saatekirjeessä. En ole esittänyt tutkittavia nimeltä tutkimuksessani enkä muutenkaan ole esittänyt tutkimuksessani sellaisia asioita, jotka saattaisivat paljastaa tutkittavien henkilöllisyyden. Olen myös käsitellyt aineistoa luottamuksellisesti, enkä luovuttanut tutkimuksen aineistoa väärin käsiin.

Kolmas tutkimukselle esitetty eettinen vaatimus on, että tutkija on velvollinen noudattamaan rehellisyyttä, huolellisuutta ja tunnustamaan toisten tutkijoiden osuuden työssään (Clarkeburn & Mustajärvi 2007, 81). Nämä velvollisuudet tarkoittavat sitä, ettei toisten tekstiä plagioida, eli esitetä toisten tekstiä omana, ei vähätellä toisten tutkijoiden osuutta, ei yleistetä tuloksia ilman kritiikkiä eikä raportoida harhaanjohtavasti tai puutteellisesti (Hirsjärvi ym. 2004, 27–28). Olen huomionnut nämä vaatimukset opinnäytetyötä tehdessäni. Toista tekijää ei tässä opinnäytetyössä ole ollut, joten silloin en myöskään ole vähätellyt muiden tutkijoiden osuutta. Olen pyrkinyt myös olemaan objektiivinen tutkimusta tehdessäni, jotta tulokset olisivat totuudenmukaisia. Olen kuvannut tekemäni työvaiheet ja käyttämäni menetelmät tarkasti ja perustellut valintani. Olen myös merkinnyt tekstiviittein käyttämäni lähteet, joten en ole esittänyt kenenkään toisen tekstiä omanani.

Edellä mainitut tutkimuksen eettiset näkökulmat liittyvät pitkälti myös tutkimuksen luotettavuuteen. Olen kuvannut edellä, kuinka olen ottanut eettiset näkökulmat huomioon omassa opinnäytetyössäni. Olen myös koko raportoinnin ajan perustellut tekemäni metodologiset valinnat ja aiheen valintaan ja kohderyhmään vaikuttaneet asiat. Olen myös kuvannut tarkasti opinnäytetyön toteutta-

mista. Hirsjärven ym. (2009, 232) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta, eli validiutta, kohentaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Kaikki tutkimuksen vaiheet on kuvattava tarkasti. Näin ollen opinnäytetyötäni voi pitää luotettavana.

7 Tulokset

7.1 Kasvatuskumppanuus Lappeenrannan perhepäivähoidossa

Tässä kappaleessa esittelen saamiani tutkimustuloksia siitä, millä tavoin kasvatuskumppanuus toteutuu perhepäivähoitajien ja vanhempien mielestä perhepäivähoidossa Lappeenrannassa.

7.1.1 Käsitteet ja kokemukset kasvatuskumppanuudesta perhepäivähoidossa

Keskusteluiltoihin osallistuneiden hoitajien ja kyselyihin vastanneiden vanhempien mielestä kasvatuskumppanuus on kasvatuksellista yhteistyötä lapsen hyväksi hoitajan ja vanhempien kesken. Sekä hoitajien ja vanhempien kasvatuskumppanuuden määritelmässä painottui vahvasti se, että kasvatuskumppanuus on lapsen kasvun ja kehityksen kannalta tärkeää. Hoitajat määrittivät kasvatuskumppanuutta yhteen hiileen puhaltamiseksi. Hoitajat toivat myös esiin sen, että kasvatuskumppanuus on tavallista yhteistyötä syvempää. Syvemmäksi sen tekee se, että vanhempien kanssa keskustellaan yhteisistä tavoitteista ja päämääristä. Hoitajat myös arvostavat vanhempien asiantuntijuutta lapsesta. Kasvatuskumppanuussuhde vanhempien kanssa helpottaa myös lapseen tutustumista, sillä vanhemmilta saa tiedon esimerkiksi siitä, millainen lapsi on, miten lapsi käyttäytyy ja kuinka lasta lohdutetaan. Hoitajat toivat esiin, ettei hoitotyötä voi tehdä ilman yhteistyötä vanhempien kanssa.

Kumppanuussuhde rakentuu hoitajien ja vanhempien mukaan avoimuudesta ja luottamuksesta. Salailu ja peittely estävät hoitajien mielestä kasvatuskumppa-

nuuden toteutumisen. Esteenä saattavat olla myös hoitajan omat ennakoasenteet sekä ristiriitaiset kasvatuskäsitykset vanhempien kanssa. Vanhemmat painottivat vastauksissaan myös sitä, että kumppanuussuhde rakentuu hyvästä keskusteluyhteydestä hoitajan kanssa, yhteisistä tavoitteista ja toimintatavoista kasvatuksessa sekä kyvystä tarttua mahdollisiin ongelmiin. Hoitajat toivat esiin kokemuksensa siitä, ettei kumppanuussuhde rakennu silmänräpäyksessä ja heti lapsen aloitettua päivähoiton vaan sen rakentaminen vaatii aikaa ja paljon luottamusta. Joskus käy myös niin, ettei kunnollista kumppanuussuhdetta synny koskaan. Jotkut vanhemmat eivät välttämättä halua edes luoda hoitajan kanssa kumppanuussuhdetta, ja myös tätä vanhempien päätöstä on kunnioitettava, sillä kumppanuussuhdetta ei voi luoda väkisin.

Haasteellisia tilanteita kasvatuskumppanuuden toteuttamisessa ovat hoitajien kokemusten mukaan tilanteet, joissa lapsi tarvitsee erityistä tukea. Haasteelliseksi se muodostuu erityisesti silloin, kun vanhemmat eivät kykene hyväksymään sitä, että lapsi tarvitsee jostakin syystä tavallista enemmän tukea. Tässäkin hoitajat kuitenkin painottivat ajan antamista vanhemmille; vanhemmilla pitää olla tarpeeksi aikaa sulatella asiaa ja hyväksyä se.

7.1.2 Kasvatuskumppanuuden menetelmät perhepäivähoidossa

Lappeenrannan perhepäivähoidossa on keskusteluiltoihini osallistuneiden perhepäivähoitajien mukaan käytössä monia kasvatuskumppanuutta tukevia menetelmiä. Näitä menetelmiä ovat tutustumiskäytännöt, päivittäiset keskustelut, vanhempien ja lapsen suhteen vahvistaminen päivähoiton aikana, erilaiset yhteistyömuodot vanhempien kanssa ja lapsen vasun rakentaminen yhdessä vanhempien kanssa.

Lappeenrannan perhepäivähoidossa on käytössä kasvatuskumppanuutta tukevat päivähoiton aloitukseen liittyvät tutustumiskäytännöt. Perhepäivähoidossa lapsen päivähoito alkaa hoitajan ja vanhemman yhteisellä keskustelulla, joka käydään joko hoitajan kotona tai vanhempien suostumuksella perheen kodissa. Aloituskeskustelussa hoitajat keskustelevat vanhempien kanssa vanhempien

toiveista ja odotuksista sekä vanhempien tuntemuksista lapsen aloittaessa päivähoiton. Aloituskeskustelussa keskustellaan vanhempien kanssa myös kodin kasvatuseriaa-hteista sekä perheen arvoista, jotta löydetäisiin yhteiset, lapsen kasvua ja kehitystä tukevat toimintatavat. Lisäksi keskustellaan tietysti lapsesta, eli muun muassa siitä, millainen lapsi on luonteeltaan ja millainen on lapsen päivärytmi. Aloituskeskustelussa perhepäivähoitajat myös yleensä esittelevät itsensä ja kertovat työskentelytavoistaan vanhemmille.

Lappeenrannan perhepäivähoitossa on käytössä myös vanhempien ja lapsen yhteiset tutustumiskäynnit tulevaan perhepäivähoitopaikkaan. Tutustumiskäynneillä lapsi ja vanhempi pääsevät seuraamaan perhepäivähoiton arkea sekä perhepäivähoitajan työskentelyä. Perheelle suodaan mahdollisuus käydä perhepäivähoitajan luona tutustumassa niin monta kertaa kuin lapsen tarve sitä vaatii. Joskus kuitenkin valitettavasti käy niin, että lapsen päivähoiton aloitus tulee niin pienellä varoitusajalla, ettei tutustumiseen ole aikaa kuin ehkä yhden käynnin verran.

Näiden edellä mainittujen tutustumiskäytäntöjen lisäksi yhdellä Lappeenrannan perhepäivähoiton alueella on käytössä infoillat ensimmäistä kertaa perhepäivähoitossa aloittavien lasten vanhemmille, joissa vanhemmat pääsevät tutustumaan lapsensa tulevaan perhepäivähoitajaan ja saavat informaatiota yleisesti perhepäivähoitosta.

Keskusteluiltoihin osallistuneiden perhepäivähoitajien mukaan perhepäivähoitossa käytössä olevat tutustumiskäytännöt helpottavat lapsen kiinnittymistä päivähoitoon sekä suhteen luomista niin lapseen kuin vanhempaankin. Lapsen ja vanhempien yhteisillä tutustumiskäynneillä on myös hoitajien mukaan suuri merkitys kasvatuskumppanuudessa, sillä tutustumisvaiheessa vanhemmat näkevät hoitajat työssään. Lapsen ja vanhemman yhteiset tutustumiskäynnit on koettu hyväksi työvälineeksi, sillä ne edistävät luottamuksen syntymistä, kun vanhempi näkee, kuinka perhepäivähoitaja kohtelee lapsia ja millä tavoin hoitaja menettelee lasten kanssa.

Ne tutustumiskäytännöt helpottaa hirveesti sitä tutustumista siihen perheeseen ja lapseen ja sit et perhe ja laps tutustuu meihin.

Perheen kotona käydyt aloituskeskustelut on koettu hyväksi työvälineeksi, sillä silloin lapsen on helpompi luoda suhdetta uuteen hoitajaan, kun hän on tutulla ja turvallisella reviirillä kotonaan. Hoitaja saa paljon sellaista informaatiota perheestä ja lapsesta, mitä ei välttämättä saa hoitajan kotona käydyssä aloituskeskustelussa. Hoitajien mukaan perheen kotona käydyssä aloituskeskustelussa näkee kuinka lapsi toimii kotonaan ja millainen suhde lapsella on vanhempiin. Myös Kaskelan ja Kekkosen (2006, 41–42) mukaan koti on perheen ja lapsen kannalta usein luontevin paikka tutustumiselle ja ensimmäiselle kohtaamiselle. Kaskelan ja Kekkosen (2006, 41–42) mukaan vanhempien on myös turvallista keskustella hoitajan kanssa lapsesta ja perheestä, kun he ovat omalla reviirillään.

Laps on omalla reviirillään, niin siihen saa ihan toisenlaisen tuntuman kun jos se tulis ekaa kertaa hoitajan kotiin.

Päivittäiset keskustelut ovat tärkeä kasvatuskumppanuuden toteuttamisen väline Lappeenrannan perhepäivähoidossa. Hoitajien mukaan vanhempien kanssa keskustellaan päivittäin enemmän tai vähemmän lapsen päivästä. Yleensä kerrotaan ihan perusasiat lapsen päivähoitopäivästä, kuten syömiset, nukkumiset ja päivän muut touhut. Hoitajien mielestä vanhemmille on tärkeää kuulla lapsen päivästä. Lisäksi on tärkeää, että vanhemmille puhutaan kaikista asioista, niin hyvistä kuin huonoistakin. Keskustelu vanhempien kanssa ei saa rajoittua pelkästään huonojen tapahtumien kertomiseen, sillä se vähentää vanhempien luottamusta perhepäivähoitajaa kohtaan ja vaikeuttaa kumppanuussuhteen rakentamista. Kaskela ja Kekkonen (2006, 44) ovat myös sitä mieltä, että liian ongelmakeskeinen keskusteluyhteys vanhempien kanssa aiheuttaa vanhemmissa varautuneisuutta. Keskusteluiltoihin osallistuneiden hoitajien mukaan vaikeista asioista puhuminenkin helpottuu, kun vanhemmilla on pohjalla hyviä kertomuksia lapsen hoitopäivästä.

jos avaa suunsa vaan sillan kun on jotakin kenkkuu tapahtunu ni se tuntuu vanhemmistaki hankalalta

Kyselyyni vastanneet vanhemmat toivat vastauksissaan esille, että he saavat tarpeeksi tietoa lapsensa hoitopäivästä, mutta toinen vanhemmista vastasi, että hänelle kerrotaan vain tavallisuudesta poikkeavat asiat, oli ne sitten hyviä tai huonoja. Toinen vanhemmista vastasi, että hänelle kerrotaan kaikki tarvittavat perustiedot lapsen hoitopäivästä.

Lappeenrannan perhepäivähoidossa hoitajat työskentelevät siten, että vanhemman ja lapsen suhdetta vahvistetaan hoitopäivän aikana. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että hoitajat esimerkiksi keskustelevat päivittäin lasten kanssa siitä, mitä lapset ovat tehneet vanhempien kanssa edellisenä iltana tai viikonloppuna. Lasten kanssa keskustellaan myös päivittäin hakutilanteista eli monelta haetaan ja kuka hakee. Hoitajien mukaan lasta on myös tärkeää muistuttaa siitä, etteivät vanhemmat ole häntä hylänneet, vaan että vanhemmat tulevat hakemaan heti työpäivän päätyttyä. Lapsen ja vanhemman suhteen vahvistamiseen käytetään myös valokuvia vanhemmista. Valokuvat auttavat lasta, kun ikävä yllättää. Vanhemman ja lapsen suhteen kannattelua on myös se, että hoitajat toimivat työssään lasten kotikasvatusta tukevalla tavalla.

Keskusteluilloissa kävi ilmi, että Lappeenrannan perhepäivähoidossa on käytössä erilaisia yhteistyömuotoja, joiden avulla pyritään vahvistamaan vanhempien osallisuutta perhepäivähoitoon. Vanhemmille pidetään vanhempainiltoja, joissa keskustellaan yleisesti perhepäivähoidon arjesta sekä usein myös ajankohtaisista lasten kasvatukseen liittyvistä aiheista. Käytössä on myös erilaisia vanhempainiltoja epävirallisempia yhteistyömuotoja, kuten isän- ja äitienpäiväkahvittelua, joulukahvittelua ja lomalle jäämiskahvittelua. Näissä epävirallisissa tilaisuuksissa vanhemmat pääsevät jakamaan ajatuksiaan ja keskustelemaan muiden vanhempien kanssa.

Lappeenrannan perhepäivähoidossa kootaan myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, eli vasua, yhdessä vanhempien kanssa. Vanhempien kanssa pidetään vuosittain vasukeskustelut, joissa vanhemmat ja hoitajat keskustelevat yhteisistä tavoitteista lapsen hoidossa ja kasvatuksessa. Lappeenrannassa koo-

taan myös lapsen kasvun kansiota, joka on osa lapsen vasua. Kasvun kansioon liitetään hoitajan tekemiä havaintoja lapsesta ja lapsen kehityksestä. Kasvun kansioon liitetään myös lapsen omia tarinoita, valokuvia ja lapsen tekemiä töitä. Lapsen kasvun kansio annetaan välillä vanhemmille kotiin vietäväksi, jotta vanhemmatkin voisivat osallistua kansion kokoamiseen. Hoitajat kuitenkin toivat esille keskusteluilloissa, etteivät vanhemmat ole vielä kovinkaan paljon osallistuneet kansion kokoamiseen. Hoitajien mukaan tämä saattaa johtua siitä, ettei kasvun kansio ole käsitteenä vielä kovin tuttu vanhemmille tai siitä, että vanhemmat saattavat luulla, että kansioon tulisi liittää vain jotakin todella hienoa.

Hoitajien aineistosta kävi ilmi, että vanhemmat osallistuvat muutenkin valitettavan vähän esimerkiksi perhepäivähoidon kehittämiseen. Jotkut hoitajat antavat vuosittain perhepäivähoidon vasun luettavaksi vanhemmille, mutta harva vanhempi kommentoi sitä tai tekee siihen ehdotuksia. Hoitajien mielestä vanhemmat kasvatuskumppaneina voivat esittää toiveita ja toimintaehdotuksia myös perhepäivähoidon arkeen liittyen. Näitä toiveita ja odotuksia tulee jonkin verran, mutta enemmän vanhemmat kuitenkin yhtyvät hoitajien ehdotuksiin ja ovat niihin tyytyväisiä.

Vanhemmat kasvatuskumppaneina voi esittää ideoita meille ja tällaisi toimintajuttuja, et mitä hyö haluais et myös heidän lasten kanssa tehtäs

7.1.3 Ammatillista vuorovaikutusta

Sekä hoitajien että vanhempien näkemysten mukaan kasvatuskumppanuus on ammatillista vuorovaikutusta. Vanhemmat toivat esiin vastauksissaan, että perhepäivähoitajat kuuntelevat heitä ja ottavat heidän mielipiteensä huomioon. Hoitajat puolestaan painottivat, ettei omaa ammattitaitoa ja asiantuntijuutta voi pistää vanhemman tiedon ja asiantuntijuuden edelle, vaan että vanhemman tietoa ja taitoa lapsensa kasvatuksessa tulee arvostaa ja kunnioittaa.

Ei voi meidän ammattitaitoo ni tavallaan asettaa yhtään sen vanhemman, vanhemmuuden yläpuolelle, et vaik kui ollaa ammattilaisia.

Vanhempien vastauksissa perhepäivähoitajien kunnioitus heitä kohtaa näyttäytyy siten, että hoitajat tukevat vanhempien kasvatuseriaatteita. Vanhemmat toivat vastauksissaan esille, että hoitajan kanssa käydään jatkuvaa keskustelua arvoista ja yhteisistä tavoitteista. Hoitajat toivat keskusteluissaan esille, että hoitajan tulee pystyä kuulemaan myös vanhemman sanattomat viestit. Esimerkiksi jos vanhempi vaikuttaa huonotuuliselta lastaan hakiessa, on hyvä miettiä, mitä vanhemmalle kertoo lapsen hoitopäivästä. Kyselyyn vastanneet vanhemmat kokevat olevansa tasavertaisia kasvatuskumppaneita lastensa perhepäivähoitajien kanssa. Toiset hoitajista kokevat olevansa kasvatuskumppaneita osan kanssa vanhemmista, ja toiset taas kokevat olevansa kaikkien vanhempien kanssa kasvatuskumppaneita, mutta toisten vanhempien kanssa vähemmin.

7.1.4 Perhepäivähoidon erityispiirteet kasvatuskumppanuudessa

Hoitajien mukaan perhepäivähoidon erityispiirteitä kasvatuskumppanuudessa on se, että perhepäivähoidossa on vain se yksi hoitaja, jonka kanssa vanhemmat tekevät yhteistyötä. Tämä on samalla sekä perhepäivähoidon vahvuus että haaste kasvatuskumppanuudessa. Hoitajien mukaan se on vahvuus sen tähden, että suhde sekä lapseen että vanhempaan muodostuu vahvemaksi. Haasteena se nähdään siksi, että hoitaja joutuu myös vaikeissa tilanteissa kohtaamaan vanhemman yksin, eikä siinä ole sitä työkaveria tukemassa niin kuin päiväkodissa.

Et siin on omat hyvät ja huonot puolet kun yksinään joutuu siin kinkkisissä tilanteissa kohtaamaan sen perheen mut myöskin sit se suhde on varmasti niiku paljon tiivimpiki kun se on vaan se yks hoitaja mikä siellä ottaa ne lapset vastaan ja se sama hoitaja mikä ne luovuttaa illalla.

7.2 Perhepäivähoitaja vanhemman kasvatuskumppanina

Esittelen tässä kappaleessa saamiani tutkimustuloksia siitä, minkälaisena kasvatuskumppanina perhepäivähoitaja nähdään Lappeenrannassa hoitajien ja vanhempien näkökulmasta katsottuna.

7.2.1 Perhepäivähoitajan rooli kasvatuskumppanina

Keskusteluiltoihin osallistuneiden perhepäivähoitajien mukaan kasvatuskumppanuussuhteen luominen on perhepäivähoitajan vastuulla. Hoitajan tulee tehdä aloite kumppanuuden luomiseksi. Hoitajien mukaan vanhempien informoiminen kasvatuskumppanuudesta on myös hoitajan tehtävä. Vanhemmat nimittäin eivät hoitajien mukaan välttämättä tiedä, että tällainen kasvatuskumppanuussuhde olisi hyvä luoda hoitajan kanssa.

Hoitajien keskusteluista nousi esille, että hoitajan rooli kasvatuskumppanina on myös tukea kotikasvatusta ja vanhemmuutta sekä lasta. Kotikasvatuksen tukeminen hoitajien mukaan on sitä, että toimitaan samojen kasvatusperiaatteiden mukaisesti kuin kotonakin. Kotikasvatusta tuetaan myös siten, että vanhempien arvoja kunnioitetaan. Tärkeää hoitajien mielestä on ymmärtää se, että suurin vastuu lapsen kasvattamisesta on vanhemmilla, ja päivähoiton tehtävänä on tukea tätä kodin kasvatusta. Vanhempien kanssa vaihdetaan ajatuksia ja keskustellaan keinoista ja tavoista lapsen kasvun ja kehityksen edistämiseksi.

Vanhemmuutta tuetaan hoitajien mukaan vahvistamalla vanhempien toimintatapoja lasten kanssa. Vanhemmuuden tukeminen nähdään tärkeäksi varsinkin silloin, kun perheen esikoinen aloittaa ensimmäisen kerran päivähoiton. Hoitajien kokemuksen mukaan ei ole olemassa sellaisia vanhempia, joita ei yhtään liikuttaisi lapsensa päivähoiton aloitus, joten tukeminen ja vanhemmuuden vahvistaminen on erittäin tärkeää tässä vaiheessa. Aloitusvaiheessa vanhemmille saatetaan esimerkiksi lähettää tekstiviestejä kesken päivän lapsen hoitopäivän kulusta. Vanhemmat voivat myös itse halutessaan soittaa hoitopäivän aikana ja kysyä lapsen hoitopäivän kulusta. Hoitajat antavat myös vanhemmille neuvoja arkipäivän asioissa, jos vanhemmat niitä pyytävät. Mutta hoitajat painottavat, että neuvojen antamisen tulee tapahtua vanhempien aloitteesta ja että niitä ei pidä tuputtaa vanhemmille.

Hoitajien mukaan hoitajan tulee myös tukea lasta päivähoitossa ja varsinkin päivähoiton aloitusvaiheessa. Lasta tuetaan hoitopäivän aikana muun muassa juttelemalla lapsen kanssa vanhemmista. Lapselle annetaan tukea myös niissä asioissa, joissa hän sitä tarvitsee, kuten jollakin kehityksen osa-alueella. Hoitajien mukaan kasvatuskumppanuussuhde on tärkeää luoda vanhempien kanssa juuri sen tähden, että lasta on myös helpompi tukea päivähoitossa. Hoitajien mukaan on tärkeää tietää esimerkiksi kuinka lapsi on nukkunut yön tai jos on sattunut jotakin ikävää tai jotakin todella kivaa, mikä saattaisi vaikuttaa lapsen käytökseen ja mielialaan.

7.2.2 Perhepäivähoitajan ammattitaito

Keskusteluiltoihin osallistuneiden perhepäivähoitajien näkemyksen mukaan kasvatuskumppanuus on osa perhepäivähoitajan ammattitaitoa. Hoitajien mukaan Lappeenrannassa kaikkien perhepäivähoitajien edellytetään osallistuvan kasvatuskumppanuuskoulutukseen. He toivat myös esille, että kasvatuskumppanuus on nykyään pakollinen opintokokonaisuus perhepäivähoitajan perustutkinnossa. Kasvatuskumppanuus on osa perhepäivähoitajan ammattitaitoa hoitajien mukaan siksi, että kasvatuskumppanuus on kirjattu osaksi perhepäivähoitajan varhaiskasvatussuunnitelmaa eli vasua, jolloin se velvoittaa hoitajia toteuttamaan kasvatuskumppanuutta työssään.

Perhepäivähoitajien näkemyksen mukaan kasvatuskumppanuuden kannalta olennaista on myös perhepäivähoitajan omalla avoimuudella ja toimintatavoilla. Useimmilla hoitajilla on tapana kertoa esimerkiksi aloituskeskusteluissa myös itsestään sekä omista työskentely- ja toimintatavoistaan. Hoitajien mukaan ei vanhemmiltakaan voi odottaa avoimuutta, jos ei itse kerro itsestään mitään. Avoimuus täytyy siis olla molemmin puolista.

Mie kerron aina ensin ittestäni, minkälainen mie olen ja miten minä hoidan asioita

Keskusteluiltoihin osallistuneet hoitajat toivat keskusteluissa esiin myös sen, että hoitajan tulee toimia lasten ja vanhempien kanssa ammatillisesti. Hoitajan

tulee olla kiinnostunut lapsesta ja tämän asioista. Kiinnostus lasta kohtaan on varmin tapa luoda luottamuksellinen suhde myös vanhempaan. Hoitajien mukaan ystävyyssuhdetta vanhemman kanssa ei pitäisi luoda, ainakaan lapsen hoitosuhteen aikana.

Ammatillisesti toimimiseen liittyy olennaisena osana myös se, että perhepäivähoitaja pystyy työskentelemään erilaisten perheiden kanssa. Hoitajat ovat sitä mieltä, että kasvatuskumppanuus vaatii hoitajalta ennakkoluulottomuutta, suvaitsevaisuutta ja rohkeutta. Hoitajien mukaan on myös tiedostettava oman historiansa vaikutus työskentelyyn. Oman historian tiedostaminen on tärkeää, jotta hoitaja pystyy kunnioittamaan ja arvostamaan kaikkia työssään kohtaamia perheitä ja vanhempia.

Hoitajien mukaan työkokemus antaa varmuutta toimia vanhempien kanssa kasvatuskumppaneina. Työkokemuksen myötä kasvaa myös luottamus omaa ammattitaitoa kohtaan. Myös vanhempien vastauksista kävi ilmi, että he luottavat perhepäivähoitajien ammattitaitoon ja luottavat lapsensa perhepäivähoitajaan. Vanhemmat pystyvät luottamaan siihen, että lapsi on perhepäivähoitajalla hyvässä hoidossa.

Hoitajien kokemusten mukaan kasvatuskumppanuus vaatii hoitajalta oman työn reflektointia. Reflektoinnille tulisi löytää aikaa, vaikka välillä työ saattaa olla niin kiireistä, ettei reflektointi ole itsestään selvyys. Hoitajien mukaan paras tapa reflektoida omaa työtään on keskustella asioista työkaverin kanssa. Hoitajat toivoisivatkin enemmän tilaisuuksia, joissa he voisivat keskustella työkavereidensa kanssa lasten kasvattamisesta ja kasvatuskumppanuuden käytännöistä. Joillakin Lappeenrannan perhepäivähoidon alueilla perhepäivähoitajat pitävät keskenään pedagogisia keskusteluiltoja, ja näitä toivottaisiin myös muille perhepäivähoidon alueille. Perhepäivähoitajat kokevat saavansa esimiehiltään, eli perhepäivähoidon ohjaajilta, tarpeeksi tukea kasvatuskumppanuuden toteuttamiseen. Esimiehen kanssa omaa työtään pääsee refleктоimaan esimerkiksi silloin, kun perhepäivähoidon ohjaajat viettävät yhden kokonaisen päivän hoitajien luona.

8 Pohdinta ja johtopäätökset

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia toteutuuko kasvatuskumppanuus Lappeenrannan kaupungin perhepäivähoidossa. Jo perhepäivähoitajille järjestämissäni keskusteluilloissa minulle kävi selväksi, että perhepäivähoitajilla on syvä ymmärrys kasvatuskumppanuuden tuomasta lisäarvosta työhönsä. Kasvatuskumppanuus vanhempien kanssa nähdään keinona syventää tuntemusta hoidossa olevaa lasta kohtaan ja helpottaa yhteistyötä vanhempien kanssa. Omilla asenteilla nähtiin olevan suuri vaikutus siihen, kuinka kasvatuskumppanuussuhteen luominen vanhempien kanssa onnistuu. Keskusteluilloissa välittyi myös se, että kasvatuskumppanuus suhteen rakentaminen vanhempien kanssa tapahtuu arjen jokapäiväisissä keskusteluissa. Hoitajat näkivätkin jokapäiväisten keskustelujen olevan tärkeä osa kasvatuskumppanuutta. Sama näkemys välittyi kyselyyni vastanneiden vanhempien vastauksista.

Opinnäytetyössäni tutkin myös, mitkä asiat koetaan tärkeiksi kasvatuskumppanuuden toteutumisessa. Opinnäytetyöni tuloksista kävi ilmi, että perhepäivähoitajat ja vanhemmat näkevät yhteiset kasvatuseriaatteet ja – arvot tärkeänä osana kasvatuskumppanuuden toteutumisessa. Hoitajien keskusteluissa kävi monesti ilmi, että ilman yhteisiä tavoitteita, kasvatuseriaatteita ja -arvoja olisi heidän työnsä paljon vaikeampaa, ellei mahdotonta. Vanhempien kyselyissä yhteiset tavoitteet ja kasvatuseriaatteet sekä – arvot välittivät hoitajien kunnioitusta heitä kohtaan sekä synnyttivät vanhemmissa luottamusta perhepäivähoitajaa kohtaan. Niin perhepäivähoitajat kuin vanhemmatkin näkivät vastavuoroisen avoimuuden ja luottamuksen olevan kasvatuskumppanuuden kulmakivi. Tärkeä oivallus keskusteluiltoihin osallistuneilta hoitajilta oli se, että myös heidän tulee olla avoimia vanhempia kohtaan ja kertoa hoitosuhteen alussa hienman myös itsestään. Ei voi olettaa vanhempien olevan avoimia, jos ei itse ole valmis samaan.

Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi näyttäisivät tutkimustulosten valossa toteutuvan hyvin Lappeenrannan kaupungin perhepäivähoidossa. Vanhemmat toivat esille vastauksissaan, että

heitä kuunnellaan lasta koskevista asioista ja että hoitajat kunnioittavat heidän mielipiteitään. Myös hoitajat itse painottivat keskusteluissaan monesti, että pitää muistaa pysähtyä kuulemaan vanhemman tai lapsen asiaa. Omien ennakkosenteiden ei pidä antaa vaikuttaa suhteeseen vanhemman kanssa. Hoitajilla on syvä ymmärrys siitä, kuinka luottamuksellinen kasvatuskumppanuussuhde vanhemman kanssa rakentuu, arjen pienistä keskusteluhetkistä ja avoimuudesta. Lasta kasvatetaan yhdessä keskustellen ja sopien yhteisistä päämääristä ja toimintatavoista.

Hoitajat kokivat Lappeenrannan perhepäivähoidossa käytössä olevien tutustumiskäytäntöjen edistävän kasvatuskumppanuussuhteen syntymistä. Tutustumiskäytäntöjä pidettiin arvokkaana työvälineenä ja niiden katsottiin helpottavan lapsen päivähoidon aloitusta. Tutustumiskäytännöt nähtiin tärkeäksi kasvatuskumppanuuden rakentumisen kannalta, sillä hoitajat uskoivat, että vanhemman luottamuskin hoitajaa kohtaan alkaa kasvaa, kun hän näkee hoitajan työssään. Tämä varmasti pitää paikkansa, sillä usein ihminen uskoo vasta, kun omilla silmillään näkee. Lapsen päivähoidon aloitus on aina myös iso asia vanhemmille, varsinkin jos kyseessä on esikoinen. Tutustumiskäytännöt ovat siis tärkeitä niin vanhemman kuin lapsenkin kannalta. Tutustumiskäytännöt tukevat lasta päivähoidon aloituksessa, kun hän saa tutustua perhepäivähoitajaan yhdessä vanhempien kanssa. Kun vanhempi osoittaa luottamusta perhepäivähoitajaa kohtaan tutustumiskäynnillä, kasvaa lapsenkin luottamus hoitajaa kohtaan.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli myös tutkia, kuinka perhepäivähoitajien ja vanhempien näkemykset kasvatuskumppanuudesta yhtenevät tai eroavat. Tulosten perusteella hoitajilla ja vanhemmilla on yhteneväiset näkemykset kasvatuskumppanuudesta. Opinnäytetyöni tutkimustulosten perusteella sekä keskusteluihin osallistuneet hoitajat että kyselyyn vastanneet vanhemmat näkevät kasvatuskumppanuuden tärkeänä yhteistyön muotona hoitajan ja vanhempien välillä. Tärkeänä se nähdään nimenomaan lapsen näkökulmasta. Tuloksista välittyy hoitajien ja vanhempien ymmärrys siitä, että toimiva kasvatuskumppanuussuhde auttaa ja tukee lasta hänen kasvussaan ja kehityksessään. Perhepäivähoitajan ja vanhemman yhteisesti sopimat kasvatuseriaatteet sekä

kasvatusta ohjaavat arvot sitovat yhteen kaksi lapselle tärkeää kasvuympäristöä. Koti ja perhepäivähoito ovat molemmat tärkeitä kasvuympäristöjä lapselle. Toimiva yhteistyö näiden kahden kasvuympäristön välillä edistää lapsen kasvua ja kehitystä. Urie Bronfenbrennerin ekologisen teorian mukaan koti ja päivähoito muodostavat lapsen elämänpiirin mesosysteemin. Tämän teorian mukaan mesosysteemin toimivuudella ja kodin ja päivähoidon yhteisillä toimintavoilla on keskeinen merkitys lapsen kehitysprosessissa. (Puroila & Karila 2001, 212)

Yhtenä tutkimuskohteenani opinnäytetyössäni olivat mahdolliset kehittämisen paikat Lappeenrannan kaupungin perhepäivähoidon kasvatuskumppanuuden toteuttamisessa. Tuloksista kävi ilmi, että vanhempien osallisuus on esimerkiksi perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelman ja lapsen kasvun kansion koamisessa on vielä melko vähäistä. Vanhemmille kyllä suodaan mahdollisuus osallistua, mutta silti vanhempien osallisuus on ainakin tällä hetkellä vähäistä. Tämä voi johtua siitä, että varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen kasvun kansion tarkoitus ei ole avautunut vanhemmille tarpeeksi. Toisaalta tähän saattaa vaikuttaa myös työelämän kasvavat odotukset ja työelämän hektisyys. Vanhemmilla ei välttämättä ole aikaa ja jaksamista paneutua kiireen ja stressin keskellä vielä erilaisiin lapsen päivähoitoon liittyviin asiakirjoihin, varsinkin jos niiden tarkoitusta ei täysin ymmärrä. Tutkimustulosten valossa voin siis todeta, että tässä olisi kehittämisen paikka Lappeenrannan perhepäivähoidossa. Vanhempien osallisuutta varhaiskasvatussuunnitelman teossa ja arvioinnissa voisi pyrkiä parantamaan esimerkiksi siten, että vanhemmille järjestettäisiin toiminnallisia vanhempainiltoja, joissa he itse pääsisivät pohtimaan varhaiskasvatussuunnitelman sisältöjä. Näin vasu päivähoitoa ohjaavana asiakirjana saattaisi myös avautua vanhemmille paremmin.

Toinen kehittämiskohde Lappeenrannan perhepäivähoidossa näyttäisi tutkimustulosten valossa olevan perhepäivähoitajien mahdollisuus yhteisiin keskusteluhetkiin. Perhepäivähoitajat toivoivat, että heille järjestettäisiin enemmän mahdollisuuksia keskustella keskenään työstään muiden hoitajien kanssa ja näin päästä reflektoimaan omaa toimintaa. Mahdollisuus yhteisiin keskusteluihin muiden hoitajien kanssa auttaisi hoitajia jaksamaan työssä paremmin. Hoitajille

voisi järjestää vaikka yhteisiä työnohjauksia tai muita vastaavia tilaisuuksia, joissa he pääsisivät jakamaan ajatuksiaan muiden hoitajien kanssa. Koen, että hoitajien työssä jaksamisella on suuri vaikutus myös siihen, että hoitajat jaksavat työssään työskennellä kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti. Yksin työskentely asettaa haasteita perhepäivähoitajalle, sillä työtoverin tuki ei ole heti saatavilla silloin kun sitä tarvitsisi. Ulkopuolisen on välillä helpompi havaita, missä asioissa toimii oikein ja missä asioissa olisi kehittymisen varaa. Työtovereiden kanssa keskustelu antaa tilaa erilaisille mielipiteille ja kokemuksille, ja parhaimmassa tapauksessa keskustelut tuottavat uusia toimintatapoja. Tästä on kyse myös kasvatuskumppanuuskoulutuksen työmenetelmäohjauksissa.

Tutkimustulosten perusteella kasvatuskumppanuus Lappeenrannan perhepäivähoidossa näyttäisi toteutuvan hyvin. Hoitajilla on oikeanlainen suhtautumistapa ja asenne kasvatuskumppanuuteen. Hoitajat osaavat arvostaa omaa työtään ja luottavat omaan ammattitaitoonsa, mutta eivät liikaa. Myös kyselyyn vastanneiden vanhempien vastauksista välittyi vanhempien tuntema arvostus perhepäivähoitajien tekemää työtä kohtaan. Tärkeintä mielestäni on se, että tutkimustuloksista välittyi hoitajien ja vanhempien ymmärrys siitä, että kasvatuskumppanuutta tulee toteuttaa nimenomaan lapsen parhaaksi. Myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista ja lapsen edun ja oikeuksien toteuttamisesta (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 31)

Opinnäytetyön aihetta miettiessäni, minulla oli ensin monia mielenkiinnonkohteita, joista olisin halunnut opinnäytetyöni toteuttaa. Koinkin aiheen valinnan aluksi haastavaksi. Kriteerinä opinnäytetyön aiheelle oli se, että sen tulisi liittyä varhaiskasvatukseen, sillä suoritan lastentarhanopettajan pätevyyttä osana sosiologin koulutustani. Miettiessäni sopivaa aihetta, nousi kasvatuskumppanuus lopulta aiheeksi, jota halusin tutkia tarkemmin. Alun perin tarkoitukseni oli tutkia kasvatuskumppanuuden toteutumista avoimessa päiväkodissa. Olin kuitenkin menossa aiheen valinnan aikoihin harjoitteluun perhepäivähoidon ohjaukseen, joten luokkakaverini ehdotti, että miksi en tekisi opinnäytetyötäni kasva-

tuskumppanuuden toteutumisesta perhepäivähoidossa. Aihe tuntui heti omalta ja hyvältä ajatukselta, joten päätin tehdä opinnäytetyöni tästä aiheesta. Minulla on erityinen tunneside perhepäivähoitoa kohtaan, sillä olen itse ollut lapsena perhepäivähoidossa ja päivähoidon aikana perhepäivähoitajasta tuli minulle tärkeä aikuinen. Minulla on hyviä muistoja omasta ajastani perhepäivähoidossa ja perhepäivähoitajasta. Siksi aiheesta tuli minulle heti läheinen, mikä taas motivoi minua opinnäytetyön tekemisessä.

Kasvatuskumppanuus tutkimuskohteena minua kiinnosti siksi, että se on vielä varsin uusi toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Halusin tutkia kuinka kasvatuskumppanuus todellisuudessa toteutuu. Itse koen kasvatuskumppanuuden olevan tärkeä lähestymistapa vanhemman kanssa, sillä siinä ammattilaista ei aseteta vanhemman yläpuolelle vaan yhteistyö vanhemman kanssa toteutuu tasa-vertaisessa vuorovaikutuksessa. Halusin siis tutkia onko asia oikeastikin näin vai onko se vain hienoa puhetta. Oma tutkimukseni on osoittanut minulle, että kasvatuskumppanuus toteutuu todellisuudessakin eikä vain kirjojen sivuilla.

En ole kokenut perhepäivähoitoa aiheena vaikeaksi tutkia, vaikka Parrila (2002a, 19) onkin perhepäivähoidosta tutkimusten aiheena näin todennut. Itse koin aiheeni mielenkiintoisena, ja minusta oli hienoa toteuttaa opinnäytetyötäni aiheesta, jota on tutkittu päiväkotiin verrattuna huomattavasti vähemmän varhaiskasvatuksen saralla. Oma arvostukseni perhepäivähoitoa ja perhepäivähoitajia kohtaan kasvoi entisestään opinnäytetyön myötä. Perhepäivähoitajilta odotetaan työssään melkein yhtä paljon kuin lastentarhanopettajalta päiväkodissa. Opinnäytetyöni myötä olen myös ymmärtänyt, mitä tarkoitetaan sillä, kun sanotaan, että perhepäivähoitajan työ on enemmänkin elämäntapa ja kutsumus kuin vain ammatinvalinta kysymys. Perhepäivähoito vaatii nimittäin paljon sitoutumista niin hoitajalta itseltään kuin hoitajan omalta perheeltäkin.

Koen oppineeni itse myös paljon opinnäytetyöprosessissa. Oma ymmärrykseni kasvatuskumppanuuden tärkeydestä on voimistunut opinnäytetyötä tehdessäni. Olen esimerkiksi ymmärtänyt sen, ettei kumppanuussuhdetta vanhempien kanssa voi pitää itsestään selvyytensä, vaan että sen eteen on tehtävä paljon

töitä. Kumppanuussuhteen ylläpitämiseksi on tehtävä töitä joka päivä. Päivittäiset keskustelut vanhemman kanssa ovat tärkeitä vanhemman näkökulmasta katsottuna. Vaikka itse kokisikin samojen asioiden kertomisen lapsen hoitopäivästä välillä typeräksi, on tämä tieto kuitenkin vanhemmalle tärkeää. Olen myös ymmärtänyt kuinka tärkeää on oman työn reflektointi kasvatuskumppanuutta toteutettaessa. Ainoastaan omaa työtä refleктоimalla on mahdollista muuttaa omia toimintatapojaan oikeaan suuntaan.

Oppimisen paikkoja on ollut myös itse tutkimusta toteuttaessani. Olen esimerkiksi kyseenalaistanut oman valintani käyttää kyselyä aineistonkeruun menetelmänä kerätessäni vanhempien osuutta tutkimusaineistostani. Olen pohtinut, olisinko saanut enemmän vastauksia, jos olisin tehnyt kyselyyn monivalintakysymyksiä, sillä vanhemmat ovat saattaneet kokea avoimiin kysymyksiin vastaamisen liian aikaa vieväksi. Mutta opinnäytetyön suunnitelma vaiheessa kysely vaikutti tehokkaalta ja aikaa säästävältä tavalta kerätä vanhempien osuus aineistosta. Olen myös pohtinut, olisinko saanut vanhemmilta laajemman aineiston, jos olisin haastatellut esimerkiksi kahta vapaaehtoista vanhempaa opinnäytetyötäni varten. En kuitenkaan ryhtynyt haastatteluihin sen tähden, koska olin jo järjestämässä perhepäivähoitajille keskusteluiltoja, joiden suunnitteleminen oli myös aikaa vievää. Koin keskusteluiltojen järjestämisen tärkeäksi, sillä ajattelin niiden avulla saavani parhaiten tietoa tutkimusaiheestani.

Olen kokenut opinnäytetyöprosessin välillä haasteelliseksi, sillä olen käynyt töissä samaan aikaan ja opinnoissa on muutenkin ollut paljon tekemistä. Välillä stressaannuin siitä, kuinka oma aikani riittäisi opinnäytetyön tekemiseen. Onneksi aikaa kuitenkin lopulta aina löytyi jostakin välistä, kun vain hyödynsi pienimmänkin ajallisen raon kirjoittamiseen. Koin haastavaksi myös sen, että kasvatuskumppanuudesta löytyi yllättävän paljon kirjallisuutta ja muuta materiaalia. Välillä olin hieman hukassa sen suhteen, mikä olisi oman opinnäytetyöni kannalta olennaisinta tietoa. Koen kuitenkin onnistuneeni lopulta myös tässä tehtävässä.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön toteuttaminen on ollut mielenkiintoista. Mielenkiintoisena sen piti aiheeni, joka motivoi minua paljon. Jos aihe ei olisi motivoinut minua, olisi työn tekeminen ollut varmasti paljon raskaampaa. Olen kiitollinen siitä, että sain mahdollisuuden toteuttaa opinnäytetyöni tästä aiheesta. Perhepäivähoitajat, jotka osallistuivat opinnäytetyöhöni, ovat tuoneet tutkimukseeni paljon tärkeää tietoa niin perhepäivähoidosta kuin kasvatuskumppanuudestakin. Myös kyselyihin vastanneet vanhemmat ovat tuoneet tärkeän lisän opinnäytetyöhöni. Ilman heidän vastauksiaan, olisi useampi tutkimuskysymykseni saattanut jäädä vaille vastausta.

Jatkotutkimusaiheena opinnäytetyölleni voisi olla esimerkiksi selvittää perhepäivähoidon ohjaajien näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta. Perhepäivähoidon ohjaajan työnkuva pitää sisällään perhepäivähoitajien pedagogisen ohjauksen, joten mielestäni olisi tärkeää selvittää myös ohjaajien käsityksiä ja näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta.

Lähteet

Alasuutari, M. 2006. Kulttuuriset kehykset kasvatusvuorovaikutuksessa. Teoksessa Karila, K. Alasuutari, A. Hännikäinen, M. Nummenmaa, A R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.). Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 70–90.

Alho-Kivi, H. & Keskinen, S. 2002. Lukijalle. Teoksessa Alho-Kivi, H. & Keskinen, S. (toim.) Kodissa vaan ei kotona – Perhepäivähoito varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä. Helsinki: Tammi, 9–10.

Alila, K. & Parrila, S. 2004. Laadunhallinnan perusteita ja menetelmiä varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Edita Prima Oy

Alila, K. 2005. Kasvatuskumppanuus perhepäivähoidossa – perhepäivähoitaja vanhempien kasvatuskumppanina. Teoksessa Parrila, S. (toim.). Villistä valvottuun, valvotusta ohjattuun – Perhepäivähoidon ohjauksen historia ja nykytilan haasteet. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 74–87.

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239

Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10. uud. laitos. Helsinki: Tammi

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. laitos. Helsinki: Tammi

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja

Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Karila, K. Alasuutari, A. Hännikäinen, M. Nummenmaa, A R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.). Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 91–108.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Jyväskylä: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus ja kehittämiskeskus

Kivioja, U., Koskenrouta, P. & Valpola, M-L. 1991. Perhepäivähoidon perusteet ja käytäntö. Helsinki: Kirjayhtymä

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Jyväskylä: PS-kustannus

Koski, M. 2002. Perhepäivähoidon sosiaalinen oppimisympäristö. Teoksessa Alho-Kivi, H. & Keskinen, S. (toim.). Kodissa vaan ei kotona – Perhepäivähoito varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä. Helsinki: Tammi, 135–145.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36

Lappeenrannan kaupungin perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma

Mittler, P. Mittler, H. Mc Conachie, H. 1986. Working together – Guidelines for partnership between professionals and parents of children and young people with disabilities. Unesco.

http://www.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=69420&set=4ECABB4B_2_80&gp=1&lin=1&ll=1, luettu 2.9.2011

Määttä, P. & Rantala, A. 2010. Tavallinen erityinen lapsi. Jyväskylä: PS-kustannus

Ohlsbom, S. & Pohjola, T. 2006. Kasvatuskumppanuus vanhempien näkökulmasta. Kymenlaakson Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Opetushallitus. 2006. Perhepäivähoitajan ammattitutkinto.

http://www.oph.fi/download/111066_perhepaivahoitaja_ammattitutkinto.pdf, luettu 3.9.2011

Parrila, S. 2002a. Perhepäivähoito osana suomalaista päivähoitojärjestelmää – Näkökulmia perhepäivähoidon laatuun ja sen kehittämiseen. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja.

Parrila, S. 2002b. Perhepäivähoito osana suomalaista päivähoitojärjestelmää. Teoksessa Alho-Kivi, H. & Keskinen, S. (toim.). Kodissa vaan ei kotona – Perhepäivähoito varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä. Helsinki: Tammi, 13–36.

Perhepäivähoidon laatukriteerit. 2000. Oulun yliopisto. Varhaiskasvatuskeskus

Poikonen, P-L. & Lehtipää, R. 2009. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä: kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.). Perhe-elämän paletti – Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 69–88.

Puroila, A-M. & Karila, K. 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa Karila, K., Kinos, J. & Virtanen, J. (toim.). Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus, 204–225.

Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Helsinki: WSOY

Saastamoinen, M. 2009. Äitien kokemuksia ja käsityksiä perhepäivähoidosta. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu- tutkielma.

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus ja kehittämiskeskus. 2005. Oppaita 56 - Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi: Gummerus

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. 2002. Julkaisu nro 9. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. [http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3507.pdf&title=Varhaiskasvatuksen henkiloston koulutus ja osaaminen Nyk ytila ja kehittamistarpeet fi.pdf](http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3507.pdf&title=Varhaiskasvatuksen_henkiloston_koulutus_ja_osaaminen_Nyk_ytila_ja_kehittamistarpeet_fi.pdf). luettu 2.8.2011

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. SOTKANet.Tilastot perhepäivähoidosta v.2009-10. <http://uusi.sotkanet.fi/taulukko/n91/110,111/3/3A/0/>, luettu 24.8.2011

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos THL, Kasvun kumppanit. [http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/dialogisuus ammattilaisen ja perheen valilla](http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/dialogisuus_ammattilaisen_ja_perheen_valilla), luettu 17.8.2011

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Välimäki, A-L. 1999. Lasten hoitopuu – lasten päivähoitojärjestelmä Suomessa 1800- ja 1900-luvuilla. Helsinki: Suomen Kuntaliitto

Kevät 2011

Sosiaali- ja terveysala

SAATE

HYVÄT PERHEPÄIVÄHOITAJAT

Olen Sosionomi (AMK)- opiskelija Saimaan Ammattikorkeakoulusta Lappeenrannasta. Teen opinnäytetyötä kasvatuskumppanuudesta perhepäivähoidossa. Opinnäytetyössä tutkin kasvatuskumppanuuden toteutumista perhepäivähoidossa sekä perhepäivähoitajien että vanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyö tehdään kevään 2011 ja syksyn 2011 välisenä aikana.

Pyytäisinkin Teitä perhepäivähoitajia osallistumaan opinnäytetyöhöni ottamalla osaa keskusteluiltoihin, joiden aiheena on kasvatuskumppanuus. Keskusteluiltoja on kolme ja ne kestävät kaksi tuntia. Keskusteluillat pidetään kevään 2011 aikana Saimaan Ammattikorkeakoululla Kahilanniemen kampuksella osoitteessa Valto Käkelän katu 3. Ensimmäisessä keskusteluillalla 21.2. haastattelen teidät ryhmässä. Olen erittäin kiitollinen osallistumisestanne opinnäytetyöhöni, sillä Teidän näkemyksenne ja kokemuksenne kasvatuskumppanuuden toteutumisesta perhepäivähoidossa on merkittävässä roolissa opinnäytetyössäni. Opinnäytetyöni tuloksia on mahdollista käyttää perhepäivähoitotyön kehittämiseen.

Ryhmähaastattelu ja keskusteluillat nauhoitetaan. Osallistuessanne keskusteluiltoihin ja ryhmähaastatteluun, on teillä oikeus keskeyttää tutkimukseen osallistumisenne millä hetkellä hyvänsä mikäli teistä tuntuu siltä, ette pysty tai halua enää jatkaa.

Ryhmähaastatteluun ja keskusteluiltoihin osallistuminen on vapaaehtoista. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja nimettömänä. Lupaam, etten paljasta opinnäytetyössäni mitään muitakaan sellaisia asioita, joista voisi paljastua henkilöllisyyttenne. Haastattelunauhut hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

Ystävällisin terveisin,

Nina Laine,
puh. 050-346 2398, email: sundstrom.nina@gmail.com

11.4.2011

Sosiaali- ja terveysala

SAATE

HYVÄT VANHEMMAT

Olen kolmannen vuoden sosionomi-opiskelija Saimaan Ammattikorkeakoulusta Lappeenrannasta ja opintoihin kuuluu opinnäytetyö. Opinnäytetyöni teen kasvatuskumppanuudesta perhepäivähoidossa ja tutkin siinä kasvatuskumppanuuden toteutumista perhepäivähoidossa sekä perhepäivähoitajien että vanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyö tehdään kevään 2011 ja syksyn 2011 välisenä aikana.

Pyytäisinkin Teitä vanhempia osallistumaan opinnäytetyöhöni vastaamalla Internetissä tekemääni kyselyyn, joka koskee kasvatuskumppanuutta ja sen toteutumista perhepäivähoidossa teidän näkökulmastanne katsottuna. Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 30min – 1h. Mielenpitemme, kokemuksenne ja näkemyksenne ovat erittäin tärkeässä roolissa opinnäytetyössäni ja niiden avulla voitte olla kehittämässä lapsenne päivähoitoa.

Kyselyyn pääsee seuraavaa osoitetta käyttämällä:
<https://www.webropol.com/P.aspx?id=533331&cid=125067048>

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja se tehdään nimettömänä. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Internet-sivusto, jossa kysely suoritetaan, on SSL-suojattu, joten vastauksianne ei pääse näkemään kukaan muu kuin minä opinnäytetyön tekijänä. Opinnäytetyön valmistuttua kysely poistetaan Internetistä.

Vastaisitteko kyselyyn viimeistään 29.4.2011. Osallistumisestanne ja ajastanne kiittäen!

Nina Laine
puh. 050- 346 2398
email: sundstrom.nina@gmail.com

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen perhepäivähoidossa

Kyselyn on tarkoitus selvittää Teidän vanhempien näkemyksiä ja kokemuksia kasvatuskumppanuudesta perhepäivähoidossa. Kyselyä käytetään ainoastaan tämän oppinnäytetyön aineistona. Kysely tehdään nimettömänä eikä vastaajan henkilöllisyyttä ole mahdollista selvittää missään vaiheessa.

Mikäli kasvatuskumppanuus on teille ennestään tuntematon käsite, niin tässä hieman selitystä sille, mitä se tarkoittaa, jotta pystytte vastaamaan kyselyn kysymyksiin.

"Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön tietoista sitoutumista toimia yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Kasvatuskumppanuus edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät lapselle kahden tärkeän tahon, vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien tiedot ja kokemukset lapsesta. Vanhempien ja kasvattajien tiedot lapsesta luovat yhdessä parhaat edellytykset lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle." (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, Stakes oppaita 56)

1) Miten ymmärrät sanan kasvatuskumppanuus? Mitä se mielestäsi tarkoittaa? *

2) Kuinka kasvatuskumppanuussuhde mielestäsi rakentuu? Millaisista asioista? *

3) Mitä kasvatuskumppanuuteen perustuva suhde sinulle merkitsee? *

4) Millaiset asiat edistävät ja/tai saattavat estää kasvatuskumppanuuden toteutumista? *

Keskeytä

Seuraava -->

Palauta alkuperäiset

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen perhepäivähoidossa

5) Koetko olevasi tasavertainen kasvatuskumppani lapsesi perhepäivähoitajan kanssa? *

Kyllä Ei

6) Jos vastasit edelliseen kysymykseen(5) kyllä, niin kuinka tasavertaisuus ilmenee? Tai jos vastasit edelliseen ei, niin miksi et koe olevasi tasavertainen? *

7) Millaisia asioita sinulle kerrotaan lapsesi hoitopäivästä ja kerrotaanko siitä sinulle mielestäsi tarpeeksi? *

8) Kuunnellaanko sinua lastasi koskeissa asioissa ja kunnioitetaanko mielipiteitäsi? Miten se sinulle näyttyy? Tai jos sinua ei kuunnella eikä kunnioiteta niin minkä takia ei? *

9) Millaisia asioita hoitaja kertoo sinulle lapsesi hoitopäivästä? Saatko mielestäsi tarpeeksi tietoa siitä, kuinka päivä on sujunut? *

10) Millaiseksi kuvailisit sinun ja perhepäivähoitajan sekä lapsesi ja hoitajan välistä vuorovaikutussuhdetta? Millaisilla sanoilla? *

Keskeytä

Haluan lähettää vastaukset

<-- Edellinen

Lähetä

Palauta alkuperäiset

Kiitos osallistumisestanne!

Esimerkki aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääluokka	Yhdistävä luokka
se on niinku hoitajien ja vanhempien välistä yhteistyötä lapsen hyväksi	Kasvatuksellista yhteistyötä lapsen hyväksi	Käsitykset ja kokemukset kasvatuskumppanuudesta	Kasvatuskumppanuus perhepäivähoitossa	Kasvatuskumppanuuden toteutuminen perhepäivähoitossa
oli hyvää tai huonoa, et sanottas suoraan eikä jätettäs niitä asioita muhimaan, et koitettas saaha avoin suhde aikaseks	luottamus ja avoimuus tärkeää			
ne tutustumiskäytännöt helpottaa hirveesti sitä tutustumista siihen perheeseen ja lapseen ja sit et perhe ja laps tutustuu meihin	Tutustumiskäytännöt	Kasvatuskumppanuuden menetelmät perhepäivähoitossa		
päivittäiset keskustelut, jutellaan niistä päivän tauhuista	Päivittäiset keskustelut			

LIITE 4 2(2)

kumppanuuden luominen on meidän vastuulla, ainakin niinku se alkuun saattaminen	suhteen rakentaminen hoitajan vastuulla	perhepäivähoitajan rooli kasvatuskumppanuudessa	Perhepäivähoitaja vanhemman kasvatuskumppanina
pitäähän meidän tietää ne periaatteet millä tavalla hyö on omaa lastaan kasvattanut ja haluavat et myö kasvatetaan ja hoietaan	tuetaan kotikasvatusta		
on oppinut tavallaan ne omat ennakoasenteensa ja ajatuksensa	Omien ennakoasenteiden tiedostaminen	perhepäivähoitajan ammattitaito	
Perhepäivähoitaja tukee kasvatusperiaatteitamme	Yhteiset arvot ja kasvatuseriaatteet	ammattillista vuorovaikutusta	